

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΤΜΗΜΑ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ ΦΥΣΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΦΥΣΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ»

**ΨΥΧΟΜΕΤΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ ΣΤΗ ΦΥΣΙΚΗ
ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ: ΕΜΠΕΙΡΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΣΕ ΕΦΗΒΟΥΣ ΜΑΘΗΤΕΣ**

Μεταπτυχιακή Διατριβή

ΓΥΜΝΟΠΟΥΛΟΥ ΒΑΣΙΛΙΚΗ

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Τσορμπατζούδης Χαράλαμπος, Καθηγητής

Γρούσιος Γεώργιος, Καθηγητής

Μουρατίδου Αικατερίνη, Αναπλ. Καθηγήτρια

Θεσσαλονίκη, 2013

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ		
	ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι	
1.1	Ορισμός γενικών αξιών	6
1.2	Βασικά χαρακτηριστικά γενικών αξιών	6
1.3	Θεωρίες γενικών αξιών	7
1.4	Εργαλεία μέτρησης γενικών αξιών	14
1.5	Σκοπός	19
1.6	Σημασία της έρευνας – Εφαρμογές στη Φυσική Αγωγή	20
1.7	Υποθέσεις της έρευνας	21
1.8	Οριοθετήσεις και Περιορισμοί στην έρευνα	21
	Κεφάλαιο ΙΙ	
2.1	Μέθοδος	22
2.2	Συμμετέχοντες	22
2.3	Εργαλεία έρευνας	22
2.4	Διαδικασία συλλογής δεδομένων	24
2.5	Στατιστική Ανάλυση	24
	Κεφάλαιο ΙΙΙ	
3	Αποτελέσματα	25
	Κεφάλαιο ΙV	
4	Συζήτηση	41
	Κεφάλαιο V	
5	Βιβλιογραφία	49
	Κεφάλαιο VI	
6	Παράρτημα - Ερωτηματολόγια	54

Περίληψη

Οι αξίες αποτελούν σημαντικό κομμάτι στην εκπαιδευτική έρευνα. Το σχολείο διαθέτει ευρύτερα περιθώρια για να διδάξει αξίες και να ενισχύσει την ηθική ανάπτυξη των παιδιών. Η παρούσα εργασία αφορά την προσαρμογή και την εξέταση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών των ερωτηματολογίων της Κλίμακας Γενικών Αξιών, του Ερωτηματολογίου του Προφίλ Αξιών και της Κλίμακας Αξιών Ζωής στη φυσική αγωγή. Έγιναν επιβεβαιωτικές στατιστικές αναλύσεις για την εξέταση της δομικής εγκυρότητας των κλιμάκων. Η Κλίμακα Αξιών Ζωής εμφάνισε πιο ικανοποιητικούς δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας από την Κλίμακα Γενικών Αξιών και από το Ερωτηματολόγιο του Προφίλ Αξιών και αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο με θεωρητικό υπόβαθρο για τη μελέτη των αξιών στο χώρο γενικά της εκπαίδευσης και ειδικότερα της φυσικής αγωγής.

Λέξεις κλειδιά: αξίες, σχολικό περιβάλλον, φυσική αγωγή, ψυχομετρικά χαρακτηριστικά ερωτηματολογίων.

Abstract

Values are important part in educational research. The school can teach values to enhance the moral development of the pupils. The purpose of the present study was to examine the psychometric properties of the Schwartz Value Survey, the Portrait Values Questionnaire and the Life Values Inventory in physical education context. Confirmatory statistical analyses were used to examine the construct validity of the scales. The Life Values Inventory showed more satisfactory reliability and validity indices compared to the Schwartz Value Survey and the Portrait Values Questionnaire. It is concluded that this theory-based instrument can be used for diagnostic purposes in education and especially in physical education.

Key words: values, physical education, psychometric properties of questionnaires.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

Εισαγωγή

Καθώς η βία και η ανισότητα αυξάνεται καθημερινά κρίνεται αναγκαία η ανάπτυξη αξιών ζωής των ατόμων. Έρευνες παρέχουν ενδείξεις ότι τόσο το σχολικό όσο και οικογενειακό περιβάλλον συμβάλλουν σημαντικά στη γνωστική και συναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού (Lumsden, 1994; Cooper, 2000). Η σχολική φυσική αγωγή αποτελεί ιδανικό περιβάλλον για την καλλιέργεια και ενίσχυση αξιών ζωής των μαθητών.

Προσωπικές και κοινωνικές αξίες όπως ειρήνη, αγάπη, σεβασμός, ευτυχία, υπευθυνότητα, εργασία, τιμιότητα, ταπεινότητα, ανεκτικότητα, ενότητα, αποτελούν στόχο για τον εκπαιδευτικό στο μάθημα φυσικής αγωγής στο σχολείο. Σύμφωνα με τον Rokeach (1973) ένα άτομο για να υιοθετήσει κάποια από τις αξίες ζωής, πρέπει να την βιώσει σε πολλά επίπεδα και να την κάνει κήμα του. Κάθε άτομο υιοθετεί αξίες σε διαφορετικό βαθμό ανάλογα με την σημασία που δίνει σε κάθε αξία. Μια αξία μπορεί να αποτελεί προτεραιότητα για κάποιο άτομο, ενώ για άλλο να είναι μικρής σημασίας (Halman & de Moor, 1994; Schwartz, 1992; Williams, 1968).

Οι αξίες καλύπτουν ένα ευρύ επιστημονικό πεδίο. Στην ξένη βιβλιογραφία οι αξίες αποτελούν σημαντικό κομμάτι στην κοινωνική, ψυχολογική και εκπαιδευτική έρευνα. Οι ερευνητές προκειμένου να κατανοήσουν και να προβλέψουν την συμπεριφορά του ατόμου, δίνουν έμφαση στη σπουδαιότητα που έχει κάθε αξία για το άτομο. Η προσέγγιση αυτή προέρχεται από την ανάγκη και την επιθυμία του ατόμου για γνώση και κατανόηση της πολυπλοκότητας της έννοιας των αξιών. Στην κοινωνιολογία οι αξίες εξυπηρετούν μια βασική λειτουργία, την άμβλυνση της σύγκρουσης μεταξύ ατομικών και συλλογικών συμφερόντων, επιτρέποντας έτσι στα άτομα μιας κοινωνίας να εργαστούν από κοινού και να υλοποιήσουν τους επιθυμητούς στόχους. Ακόμη λοιπόν και όταν οι άνθρωποι πιστεύουν στο συλλογικό καλό, το ιδιωτικό συμφέρον έρχεται σε σύγκρουση με τις ανάγκες για τη διατήρηση μιας οργανωμένης κοινωνίας. Οι αξίες λοιπόν έχουν σημαντικό ρόλο καθώς αφενός είναι νοητικές αναπαραστάσεις των ατομικών αναγκών και επιθυμιών του ατόμου αλλά αφετέρου είναι και απαιτήσεις της ίδιας της κοινωνίας (Grube et al., 1994).

Οι ερευνητές δεν επιδιώκουν να δουν ποιες αξίες είναι καλύτερες από τις άλλες αλλά προσπαθούν να ανακαλύψουν τι πιστεύουν οι άνθρωποι και πώς οι πεποιθήσεις τους

παρακινούν τη συμπεριφορά τους. Σημαντικές λοιπόν μελέτες έχουν γίνει από τους Parsons (1951), Sagin και Schwartz (2000), Veroff, Reuman και Feld (1984) αλλά και από τους Weeks και Kahle (1990). Η έρευνα που γίνεται όσον αφορά τη μέτρηση των αξιών θα βοηθήσει στο να διευκολυνθεί και να γίνει πιο ξεκάθαρη η εικόνα για τις ομοιότητες και τις διαφορές μεταξύ των ανθρώπων από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα.

1.1 Ορισμός αξιών

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι αξίες αποτελούν παρακινητικές μεταβλητές που κατευθύνουν, αιτιολογούν ή εξηγούν τις στάσεις, τις νόρμες και τις ενέργειες του ατόμου (Schwartz, 1994). Οι αξίες διαφέρουν από τις στάσεις και τα ενδιαφέροντα του ατόμου, καθώς είναι σταθερές στον χρόνο και συνδέονται με το γνωστικό σύστημα του ατόμου (Rokeach, 1973). Στην βιβλιογραφία υπάρχουν διάφοροι ορισμοί για να αποδώσουν-αποσαφηνίσουν την έννοια των αξιών. Κατά την άποψη του Kluckhohn (1951) η αξία είναι μια σύλληψη του επιθυμητού που επηρεάζει την επιλογή από τους διαθέσιμους τρόπους, τα μέσα και τη δράση. Επιπλέον, κατά τον Heider (1958) η αξία είναι μια αντίληψη, χαρακτηριστική ενός ατόμου ή μιας ομάδας που την θεωρεί επιθυμητή και επηρεάζει την επιλογή από τις διαθέσιμες λειτουργίες, τα μέσα και τις τελικές ενέργειες. Παράλληλα ο Hutcheon (1972) τονίζει ότι οι αξίες δεν είναι ιδανικά, πρότυπα ή υιοθετημένες πεποιθήσεις για το «καλό» αλλά λειτουργικά κριτήρια για δράση. Στη συνέχεια, ο Rokeach (1973) αναφέρει ότι η αξία είναι μια διαρκής πεποίθηση ότι ένας συγκεκριμένος τρόπος συμπεριφοράς ή τρόπος-κατάσταση ύπαρξης είναι προσωπικά ή κοινωνικά επιθυμητή έναντι κάποιας άλλης συμπεριφοράς ή κάποιου άλλου τρόπου ύπαρξης. Επίσης, ο Hofstede (1980) θεωρεί ότι οι αξίες είναι τάσεις που προτιμούν ορισμένες πολιτείες σε σχέση με άλλες. Τέλος σύμφωνα με τον Schwartz (1994) οι αξίες είναι επιθυμητοί στόχοι του ατόμου, οι οποίοι λειτουργούν ως καθοδηγητικές αρχές στη ζωή του. Ο Schwartz (1999) ορίζει τις αξίες ως επιθυμητές αντιλήψεις σύμφωνα με τις οποίες κατευθύνουν, αξιολογούν συμπεριφορές, άτομα και γεγονότα στη ζωή του ατόμου.

1.2 Βασικά χαρακτηριστικά αξιών

Στην θεωρία του ο Schwartz (1992; 2005a) δημιούργησε ένα εννοιολογικό προσδιορισμό των αξιών που ενσωματώνει τα επίσημα χαρακτηριστικά τους. Τα βασικά χαρακτηριστικά των αξιών είναι:

- οι αξίες αποτελούν αρχές ή πεποιθήσεις. Όταν οι αξίες ενεργοποιούνται, αποτυπώνονται και εκφράζονται μέσω της συμπεριφοράς και των συναισθημάτων.
- οι αξίες αναφέρονται σε επιθυμητούς στόχους.
- οι αξίες προϋπάρχουν συγκεκριμένων δράσεων και καταστάσεων. Οι αξίες σχετίζονται με συγκεκριμένες ενέργειες και καταστάσεις.
- οι αξίες αποτελούν πρότυπα ή κριτήρια, τα οποία οδηγούν την επιλογή ή την αξιολόγηση μιας συμπεριφοράς. Οι άνθρωποι κρίνουν ενέργειες, γεγονότα και άτομα ανάλογα με το πόσο αυτά διευκολύνουν ή υποσκάπτουν την εκδήλωση-έκφραση των επιθυμητών αξιών.
- οι αξίες ταξινομούνται με βάση τη σπουδαιότητα που δίνει το άτομο σε κάθε μια απ' αυτές. Το κάθε άτομο χαρακτηρίζεται από ένα σύστημα αξιών, σύμφωνα με το οποίο κάθε αξία αποκτά προτεραιότητα ως προς την εκδήλωση συγκεκριμένων μορφών συμπεριφοράς (π.χ. δίνεται μεγαλύτερη σημασία στην καινοτομία ή την παράδοση, τον πλούτο ή την πνευματικότητα, την επίτευξη των στόχων ή την δικαιοσύνη).
- Η σπουδαιότητα που δίνει το άτομο σε κάθε αξία λειτουργεί ως οδηγός της συμπεριφοράς του. Μια ενέργεια ή συμπεριφορά μπορεί να είναι αποτέλεσμα της έκφρασης κάποιων αξιών έναντι κάποιων άλλων.

Αυτό που διακρίνει μία αξία από μία άλλη είναι το είδος του στόχου ή τα κίνητρα που αυτή εκφράζει. Τα παραπάνω είναι χαρακτηριστικά γνωρίσματα όλων των αξιών. Οι αξίες λόγω των παραπάνω χαρακτηριστικών τους μπορούν να αποδειχθούν πολύ σημαντικές στην προσπάθεια διερεύνησης και εξήγησης της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Allport, 1961).

1.3 Θεωρίες γενικών αξιών

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία οι αξίες έχει αποδειχθεί ότι επηρεάζουν την διαδικασία λήψης αποφάσεων (Super, 1990; Allport, Vernon, & Lindzey, 1960; Rokeach, 1973; Crace & Schwartz, 1992; Brown, 1996). Εξυπηρετούν τα συμφέροντα ενός ατόμου ή μιας ομάδας,

παρακινούν τη δράση προσδίδοντάς την κατεύθυνση και ένταση, παρέχουν πρότυπα βάσει των οποίων εκτιμάται η συμπεριφορά, και διδάσκονται στον καθένα από τις αξίες της κοινωνικής του ομάδας αλλά και μέσα από τις εμπειρίες του ατόμου (Schwartz, 1994). Στο χώρο των αξιών έχουν γραφτεί διάφορες θεωρίες με επικρατέστερες τις παρακάτω:

Η Θεωρία του Rokeach – The Nature of Human Values

Τις τελευταίες τρεις δεκαετίες η έρευνα του Rokeach έχει σημαντική επιρροή στο χώρο των αξιών. Σύμφωνα με τον Rokeach (1973) αξία είναι μια διαρκής πεποίθηση ότι ένας συγκεκριμένος τρόπος συμπεριφοράς ή κατάσταση ύπαρξης είναι προσωπικά ή κοινωνικά επιθυμητή έναντι κάποιας άλλης συμπεριφοράς ή κάποιου άλλου τρόπου ύπαρξης. Οι αξίες αποτελούν πεποιθήσεις ότι ορισμένες συμπεριφορές είναι περισσότερο ή λιγότερο επιθυμητές (Rokeach, 1973). Οι αξίες αυτές θεωρούνται σημαντικές αρχές που διέπουν τη συμπεριφορά ενός ατόμου σε όλη του τη ζωή (Rokeach, 1968; 1973). Ο Rokeach (1973) υποστηρίζει ότι ο συνολικός αριθμός αξιών που διαθέτει ένα άτομο είναι σχετικά μικρός. Όλοι όμως οι άνθρωποι έχουν τις ίδιες αξίες σε διαφορετικό βαθμό. Αναφέρεται στο σύστημα αξιών ως μια ιεραρχική οργάνωση, σύμφωνα με τη σπουδαιότητα που έχει κάθε αξία για το κάθε άτομο. Ο Rokeach (1973) παρέχει μια θεωρητική άποψη σχετικά με τη φύση των αξιών σε ένα γνωστικό πλαίσιο το οποίο αποτελείται από δύο σύνολα αξιών, τις τελικές και τις λειτουργικές αξίες (terminal και instrumental values). Οι τελικές αξίες αποτελούν επιθυμητές τελικές καταστάσεις. Είναι οι στόχοι τους οποίους ένα άτομο θα ήθελε να πετύχει στη διάρκεια της ζωής του (ελευθερία, ισότητα, ειρήνη). Οι λειτουργικές αξίες (ευγένεια, ειλικρίνεια, υπακοή) είναι προτιμώμενες φόρμες συμπεριφοράς ή μέσα για την επίτευξη των τελικών σκοπών. Οι λειτουργικές αξίες εμπεριέχουν τις ηθικές αξίες και τις αξίες ικανότητας. Οι ηθικές αξίες αναφέρονται στις αντιλήψεις που ένα άτομο πιστεύει ότι «πρέπει» ή «είναι σωστό» να κάνει ενώ οι αξίες ικανότητας αναφέρονται στο πώς ένα άτομο θα κάνει αυτό που πιστεύει ότι μπορεί να κάνει. Ο Rokeach (1973) κατατάσσει τις ανθρώπινες αξίες σε σχέση με τρόπους επαφής του ανθρώπου με τους άλλους ανθρώπους σε τελικές αξίες. Οι τελικές αξίες του ανθρώπου, για να δηλώσει τις αξίες τις οποίες ένα άτομο θέλει να εκπληρώσει για τον εαυτό του, καθώς και τις «κοινωνικές» αξίες (social values), οι οποίες είναι οι αξίες σύμφωνα με τις

οποίες το άτομο πιστεύει ότι πρέπει να λειτουργεί η κοινωνία. Οι τελευταίες εμπεριέχουν τις διάφορες αξίες στον χώρο της πολιτικής ή της εκπαίδευσης.

Η θεωρία του Schwartz – Theory of Basic Human Values

Ο Schwartz (1992) ανέπτυξε μια θεωρία σχετικά με την εσωτερική δομή των αξιών, την οποία και επιβεβαίωσε με εμπειρικά δεδομένα από περισσότερες 40 χώρες. Η θεωρία αφορά τις βασικές αξίες που αναγνωρίζουν οι άνθρωποι σε διάφορους πολιτισμούς. Οι σχετικές με τη θεωρία εμπειρικές αποδείξεις δείχνουν ότι υπάρχουν δέκα διαφορετικοί τύποι αξιών που χρησιμεύουν για την έκφραση προτεραιοτήτων και ότι οι αξίες αυτές σχηματίζουν ένα σύστημα συμβατών και συγκρουόμενων στοιχείων που μπορούν στις περισσότερες περιπτώσεις να τοποθετηθούν σε ένα συνεχές σύστημα. Δύο βασικές είναι οι διαστάσεις στο σύστημα αξιών, τάση για αλλαγή – συντήρηση και υπέρβαση του εγώ – εγωκεντρισμός. Οι δέκα διαφορετικοί τύποι αξιών που διαπιστώνει ο Schwartz είναι ο ηδονισμός (hedonism), η διέγερση (stimulation), η παράδοση (tradition), η ασφάλεια (security), η αυτό-κατεύθυνση (self-direction), η παγκοσμιότητα (universalism), η καλοσύνη (benevolence), ο κομφορμισμός (conformity), η δύναμη (power) και η επίτευξη στόχων (achievement). Σύμφωνα με τον Schwartz (1992), αυτοί οι τύποι αξιών μπορούν να οργανωθούν σε μια κυκλική δομή δύο διαστάσεων με βάση τη θεωρητική ανάλυση για τις συμβατότητες και τις συγκρούσεις των αντίστοιχων κινητήριων στόχων (motivational goals). Προσδιορίζει δέκα κινητήριες ευδιάκριτες αξίες και καθορίζει τη δυναμική της σύγκρουσης και της αντιστοιχίας μεταξύ αυτών των αξιών. Ορισμένες αξίες έρχονται σε αντίθεση η μια με την άλλη (π.χ. καλοσύνη και δύναμη) ενώ κάποιες είναι συμβατές (π.χ. κομφορμισμός και ασφάλεια). Όσο πιο κοντά είναι οι αξίες μεταξύ τους τόσο πιο όμοια θα είναι και τα κίνητρα που διέπονται από αυτές ενώ όσο πιο μακριά βρίσκονται σε κάθε κατεύθυνση γύρω από τον κύκλο τόσο πιο ανταγωνιστικά θα είναι τα κίνητρα που διέπονται από αυτές. Δύο ορθογώνιες διαστάσεις συνοψίζουν αυτή την δομή: Εγωκεντρισμός (δύναμη, επίτευξη στόχων) έναντι της υπέρβασης του εγώ (παγκοσμιότητα, καλοσύνη) και τάση για αλλαγή (ηδονισμός, διέγερση, αυτό-κατεύθυνση) έναντι της συντήρησης (παράδοση, ασφάλεια, κομφορμισμός). Με αυτόν τον τρόπο καθίσταται δυνατή η μορφοποίηση συγκεκριμένων ερευνητικών υποθέσεων σχετικά με τον τρόπο σύνδεσης των εξωτερικών μεταβλητών με τους τύπους αξιών.

Ο Schwartz (1992) διαπιστώνει τρεις κύριες συγκρούσεις σε αυτή τη δομή. Η πρώτη αφορά αξίες που αναφέρονται στην αυτονομία του ατόμου (διέγερση και αυτό-κατεύθυνση) με αξίες που αναφέρονται σε σταθερότητα, βεβαιότητα και κοινωνική ειρήνη (παράδοση, κομφορμισμός και ασφάλεια). Η δεύτερη αφορά την προώθηση των ατομικών επιδιώξεων (επίτευξη στόχων και δύναμη) απέναντι στην επιδίωξη του κοινού συμφέροντος (καλοσύνη και παγκοσμιότητα). Η τρίτη ενδογενής σύγκρουση αναφέρεται στην ικανοποίηση των επιθυμιών του ατόμου (ηδονισμός) απέναντι σε αξίες που διέπονται από τον αυτοέλεγχο σκέψεων και συναισθημάτων και την αποδοχή εξωτερικών ορίων (παράδοση και κομφορμισμός).

Σύστημα Αξιών (Schwartz, 1992)

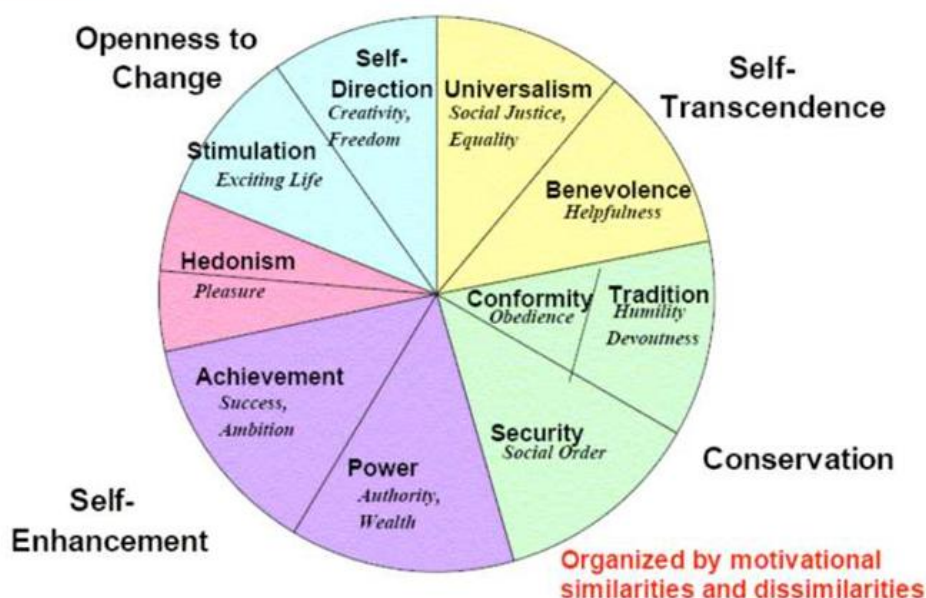
Δείκτες	Αξίες	Κατηγορίες
Είναι σημαντικό να ζεις σε ασφαλές περιβάλλον	Ασφάλεια	Συντήρηση
Είναι σημαντικό να ακολουθείς την παράδοση του τόπου σου	Παράδοση	Συντήρηση
Είναι σημαντικό να συμπεριφέρεσαι πάντα με σωστό τρόπο	Κομφορμισμός	Συντήρηση
Είναι σημαντικό να είσαι δημιουργικός	Αυτό-προσδιορισμό	Τάση για αλλαγή
Είναι σημαντικό να παίρνεις ρίσκα στη ζωή	Διέγερση	Τάση για αλλαγή
Είναι σημαντικό να περνάς όμορφα τον χρόνο σου	Ηδονισμό	Τάση για αλλαγή
Είναι σημαντικό να έχεις πολλά χρήματα	Δύναμη	Εγωκεντρισμός
Είναι σημαντικό να είσαι επιτυχημένος	Επίτευξη στόχων	Εγωκεντρισμός

Είναι σημαντικό να βοηθάς τους κοντινούς σου ανθρώπους	Καλοσύνη	Υπέρβαση του εγώ
Είναι σημαντικό να νοιάζεσαι για το περιβάλλον	Παγκοσμιότητα	Υπέρβαση του εγώ

Rudnev, 2011

Πίνακας 1

Figure 1. Theoretical model of relations among ten motivational types of values

Schwartz (1992, σελ 45)

Ο Schwartz για να ελέγξει τη θεωρία του χρησιμοποίησε «similarity structure analysis» (Borg & Lingoos, 1987, Guttman, 1968) μια εφαρμογή πολυδιάστατης κλιμάκωσης. Αυτή η τεχνική καθιστά την παραδοχή ότι οι ομοιότητες και οι διαφορές μεταξύ ενός συνόλου αντικειμένων μπορούν να αναπαρασταθούν σε ένα δυσδιάστατο χώρο. Η πρώτη διάσταση εγωκεντρισμός και υπέρβαση του εγώ αντικατοπτρίζει αξίες προσανατολισμένες προς την επιδίωξη του προσωπικού συμφέροντος και αξίες που σχετίζονται με την ευημερία των άλλων. Η διάσταση αυτή παραθέτει αξίες όσον αφορά το βαθμό στον οποίο παρακινούνται τα άτομα στο να ενισχύσουν τα προσωπικά τους συμφέροντα σε σχέση με το βαθμό στον οποίο παρακινούνται τα άτομα να ξεπεράσουν τις προσωπικές τους ανησυχίες και να προωθήσουν

το καλό των άλλων ανθρώπων για την ευημερία όλων. Η δεύτερη διάσταση τάση για αλλαγή και συντήρηση αντιπαραβάλλει αξίες όσον αφορά το βαθμό στον οποίο τα άτομα θα ακολουθήσουν τα δικά τους «πιστεύω» συναισθηματικά και πνευματικά σε σχέση με τους θεσμούς και τις παραδόσεις, τα ήθη και τα έθιμα. Αυτή η διάσταση δηλώνει το βαθμό στον οποίο τα άτομα διαθέτουν κίνητρα να συμμετέχουν σε ανεξάρτητες δράσεις (Schwartz 1992). Μέσα στις δύο αυτές διαστάσεις υπάρχουν δέκα είδη κινητήριων αξιών: την παγκοσμιότητα, την φιλανθρωπία, τον κομφορμισμό, την παράδοση, την ασφάλεια, την δύναμη, την επίτευξη στόχων, τον ηδονισμό, την διέγερση και την αυτό-κατεύθυνση. Ο Schwartz (1992) αντιλαμβάνεται εννοιολογικά αυτούς τους τύπους κινήτρων ως δυναμικά συσχετιζόμενα, με εκείνους που βρίσκονται πλησιέστερα να συνδέονται και να έχουν μεγάλη επιρροή ο ένας στον άλλον.

Αποδεικτικά στοιχεία για αυτή την θεωρητική δομή έχουν βρεθεί σε δείγματα από 67 έθνη (Schwartz, 1992, 2005b). Ερευνητές σε περισσότερες από 30 χώρες έχουν χρησιμοποιήσει το σύστημα των δέκα βασικών αξιών για την κατανόηση ή ακόμη και την πρόβλεψη της συμπεριφοράς και των ατομικών διαφορών. Αυτή η θεωρία έχει χρησιμοποιηθεί για να προβλέψει και να εξηγήσει πώς οι αξίες σχετίζονται με διάφορες στάσεις και συμπεριφορές (Schwartz, 1996). Η έρευνα του Schwartz είναι ιδιαίτερα σημαντική για τη διάκριση αξιών σε ατομικό και πολιτιστικό επίπεδο. Όπως τα άτομα διαφέρουν ως προς τις αξίες τους το ίδιο συμβαίνει και για τους διάφορους πολιτισμούς με τα μέλη ενός πολιτισμού να τείνουν προς ένα σύνολο προτεραιοτήτων και τα μέλη μιας άλλης κουλτούρας να τείνουν σε διαφορετικό σύνολο.

Αναλύσεις σε περισσότερες από εξήντα χώρες και σε περισσότερα από διακόσια άτομα από κάθε κατοικημένη ήπειρο υποστήριξαν την ιδιαιτερότητα των δέκα αξιών καθώς επίσης και την κυκλική δομή των σχέσεων μεταξύ τους. Επιπλέον, οι προτεραιότητες των αξιών που μετρήθηκαν με την κλίμακα αξιών του Schwartz έχουν δείξει ουσιαστική και προβλέψιμη σχέση με στάσεις, χαρακτηριστικά προσωπικότητας και συμπεριφοράς (Fontaine & Schwartz, 1996; Schwartz, 1992,1994; Sagiv & Schwartz, 1995; Schwartz, 2001).

Η θεωρία των Brown και Crace – Theory of Life Role Choice and Satisfaction

Όπως οι Crace και Brown (1996) έχουν επισημάνει, οι αξίες έχουν θεωρηθεί εδώ και καιρό ως καθοριστικοί παράγοντες της ανθρώπινης συμπεριφοράς (Allport, Vernon και Lindzey, 1960; Rokeach, 1973; Super, 1990). Οι Brown και Crace (1996) πρότειναν ένα μοντέλο αξιών για τα ανθρώπινα κίνητρα, το οποίο περιγράφει τη λειτουργία των αξιών στη λήψη αποφάσεων αλλά και τον αντίκτυπο που έχουν οι αξίες για το αποτέλεσμα των επιλογών στην ζωή. Επιπλέον, αναφέρουν ότι σημαντικό ρόλο έχει το κοινωνικό περιβάλλον στο οποίο ζει το άτομο. Επομένως, οι αξίες θα αναπτυχθούν μέσω των αλληλεπιδράσεων μεταξύ των προσωπικών χαρακτηριστικών του ατόμου και των εμπειριών που θα αποκτήσει κατά τη διάρκεια της ζωής του. Παρόμοια με τον Rokeach (1973), οι Brown και Crace (1996) καθορίζουν τις αξίες ως γνωστικές αναπαραστάσεις, ως μετασχηματισμούς των αναγκών, παρέχοντας πρότυπα και προσανατολίζοντας τους ανθρώπους σε επιθυμητές τελικές καταστάσεις. Τονίζουν μια εσωτερική, νοητική λειτουργία των αξιών ως τη βάση των ανθρώπινων κινήτρων. Καθώς τα άτομα ιεραρχούν τις αξίες κατά σειρά προτεραιότητας, καθοδηγούν και εξηγούν τη συμπεριφορά τους. Οι αξίες προσανατολίζουν τα άτομα σε εκείνες τις πτυχές του περιβάλλοντός τους που μπορούν να παρέχουν τα επιθυμητά αποτελέσματα (Brown και Crace, 1996).

Η θεωρία της επιλογής του ρόλου της ζωής και της ικανοποίησης (Theory of life role choice and satisfaction) αποτελεί την βάση του Life Values Inventory (Brown, 1996; Brown και Crace, 1995). Αυτή η θεωρία στηρίζεται στη θεωρία του Rokeach (1973) καθώς και σε ορισμένες πτυχές της θεωρίας του Super (1990) για να εξηγήσει την διαδικασία λήψης αποφάσεων αλλά και την ικανοποίηση που πηγάζει από το ρόλο των σχετικών αποφάσεων (Brown, 2002). Για παράδειγμα, αξίες που αφορούν τον εργασιακό χώρο όπως είναι η οικονομική ευημερία και η επίτευξη στόχων είναι οι αξίες που τα άτομα πιστεύουν ότι θα ικανοποιηθούν ως αποτέλεσμα της συμμετοχής τους στον εργασιακό τους ρόλο. Εκτός από τις εργασιακές αξίες τα άτομα αναπτύσσουν μια σειρά από άλλες αξίες που αναμένουν να ικανοποιηθούν, όπως είναι ο ρόλος στην οικογένεια και οι αξίες που αναπτύσσονται μέσα από εκεί όπως οικογενειακή ασφάλεια και αγάπη. Οι αξίες λοιπόν αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την επιλογή, η οποία απορρέει από την ικανοποίηση. Βασικές λοιπόν προτάσεις της θεωρίας αυτής είναι ότι: κάθε άτομο αναπτύσσει έναν σχετικά μικρό αριθμό

αξιών όπου οργανώνονται σε ένα δυναμικό σύστημα αξιών. Οι αξίες που βρίσκονται σε προτεραιότητα είναι οι πιο σημαντικοί παράγοντες για την επιλογή του ρόλου ζωής.

Το ολιστικό μοντέλο σταδιοδρομίας που ανέπτυξε ο Brown (1996) δίνει στις αξίες κεντρική θέση όσον αφορά την επιλογή της καριέρας. Ο Brown (1996) αναφέρει ότι οι αξίες που είναι πολύ σημαντικές για κάποιο άτομο αποτελούν σημαντικό παράγοντα για την επιλογή του ρόλου ζωής του. Αναφέρει ότι η συμπεριφορά του ατόμου καθοδηγείται από έναν αριθμό αξιών που είναι ιεραρχημένες από τον καθένα. Επίσης παράγοντες όπως είναι η κουλτούρα, το φύλο και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην ανάπτυξη των αξιών. Η ικανοποίηση από την ζωή εξαρτάται από τις αξίες που ικανοποιούνται σε μια ποικιλία ρόλων ζωής, που αλληλεπιδρούν.

1.4 Εργαλεία μέτρησης γενικών αξιών

Οι αξίες συμβάλλουν στην ανάλυση και εξήγηση-ερμηνεία των απόψεων, των στάσεων και των ενεργειών ενός ατόμου ή μιας ομάδας. Οι αξίες έχουν θεωρηθεί ως καθοριστικοί παράγοντες της ανθρώπινης συμπεριφοράς. Για την αξιολόγηση των αξιών χρησιμοποιούνται ερωτήσεις για συγκεκριμένους τομείς της ζωής του ατόμου, όπως η θρησκεία, η ηθική, η πολιτική και ο χώρος εργασίας. Οι επικρατέστερες κλίμακες για την εκτίμηση των αξιών είναι η «Κλίμακα Αξιών του Schwartz» (Schwartz, 1992), το «Ερωτηματολόγιο Προφίλ Αξιών» (Schwartz et al., 2001), η «Κλίμακα Αξιών Ζωής» (Crace & Brown, 1995) και η «Κλίμακα Αξιών του Rokeach» (Rokeach, 1973). Ωστόσο, προκειμένου να αξιολογηθεί περαιτέρω η οικουμενική δομή των αξιών αρκετές μελέτες χρησιμοποιούν μια ποικιλία διαφορετικών εργαλείων μέτρησης των αξιών.

Η Κλίμακα Αξιών του Rokeach – Rokeach Value Survey (Rokeach, 1973)

Η έρευνα του Rokeach (1973, 1979) εστιάζεται στη φύση των ανθρώπινων αξιών (the nature of human values). Μέσω της κλίμακας αξιών του Rokeach διερευνάται η δομή των ανθρώπινων αξιών (the structure of human values). Περιλαμβάνει ένα σύστημα αξιών που συμβάλλει στην κατανόηση της σχέσης μεταξύ των αξιών και της συμπεριφοράς. Σχετικά με τη φόρμα αξιολόγησης της κλίμακας αξιών του Rokeach γίνεται μια αξιολογική κατάταξη των αξιών από το 1 έως το 18 ανάλογα με το βαθμό σημαντικότητας που έχει κάθε αξία για τον

καθένα και έχει εξεταστεί στο παρελθόν από τους Feather (1973), Rankin και Grube (1980). Στο ερωτηματολόγιο υπάρχουν 36 ερωτήσεις διαχωρισμένες σε τελικές και λειτουργικές αξίες. Περιλαμβάνει δύο σύνολα δεκαοκτώ αξιών ως «κατευθυντήριες αρχές στη ζωή του ατόμου». Σκοπός της διαδικασίας είναι ο προσδιορισμός των προτεραιοτήτων μεταξύ των «ανταγωνιστικών αξιών». Η πρώτη ομάδα αναφέρεται στις λειτουργικές αξίες: φιλόδοξος (ambitious, εργατικός και επίδοξος), προοδευτικός (broad-minded, ανοιχτόμυαλος), ικανός (capable, αρμόδιος και αποτελεσματικός), καθαρός (clean, τακτοποιημένος και περιποιημένος), τολμηρός (courageous, υπερασπίζεται με τόλμη τα πιστεύω του), πρόθυμος να συγχωρεί (forgiving, πρόθυμος να συγχωρήσει τους άλλους), εξυπηρετικός (helpful, εργάζεται για την ευημερία των άλλων), ειλικρινής (honest, τίμιος και ειλικρινής), δημιουργικός (imaginative, τολμηρός και δημιουργικός), ανεξάρτητος (independent, αυτοδύναμος και αυτάρκης), ευφυής (intellectual, νοήμων και στοχαστικός), λογικός (logical, συνεπής και ορθολογικός), στοργικός (loving, φιλόστοργος και ευγενικός), πιστός (loyal, πιστός στους φίλους ή στην ομάδα), υπάκουος (obedient, υπάκουος και με σεβασμό), ευγενικός (polite, πολιτισμένος και με καλούς τρόπους), υπεύθυνος (responsible, έμπιστος και συνεπής), συγκρατημένος (self-controlled, συγκρατημένος με αυτοπειθαρχία) ενώ η δεύτερη ομάδα αναφέρεται στις τελικές αξίες: μια άνετη ζωή (comfortable life, μια εύπορη ζωή), ισότητα (equality, ίσες ευκαιρίες για όλους), μια συναρπαστική ζωή (an exciting life, μια δραστήρια ζωή), οικογενειακή ασφάλεια (family security, η φροντίδα των αγαπημένων προσώπων), ελευθερία (freedom, ανεξαρτησία και ελεύθερη επιλογή), υγεία (health, σωματική και πνευματική ευεξία), εσωτερική αρμονία (inner harmony, μη ύπαρξη εσωτερικής σύγκρουσης), ώριμη αγάπη (mature love, σεξουαλική και πνευματική οικειότητα), εθνική ασφάλεια (national security, προστασία από επιθέσεις), ευχαρίστηση (pleasure, μια απολαυστική και άνετη ζωή), σωτηρία (salvation, αιώνια ζωή), αυτοσεβασμός (self-respect, αυτοεκτίμηση), αίσθηση ολοκλήρωσης (a sense of accomplishment, μια διαρκής συνεισφορά), κοινωνική αναγνώριση (social recognition, σεβασμός και θαυμασμός από άλλους), αληθινή φιλία (true friendship, συντροφικότητα), σοφία (wisdom, ώριμη κατανόηση της ζωής), ένας ειρηνικός κόσμος (a world at peace, ένας κόσμος χωρίς πολέμους και συγκρούσεις), ένας όμορφος κόσμος (a world of beauty, ομορφιά της φύσης και των τεχνών).

Οι κύριοι περιορισμοί στην κλίμακα αξιών του Rokeach είναι ότι τα άτομα αναγκάζονται να κατατάξουν μια αξία εις βάρος μιας άλλης που μπορεί στην πραγματικότητα να είναι εξίσου σημαντική για αυτούς. Επιπλέον τα 36 items ίσως υπερβαίνουν την ικανότητα του ατόμου να επεξεργάζονται με ακρίβεια πληροφορίες με αποτέλεσμα να στρεβλώσουν την διαδικασία κατάταξης των αξιών (Munson & McIntyre 1979, Vinson et al. 1977, Rankin & Grube 1980).

Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε από τους Braithwaite, Valerie και Law (1985) φαίνεται ότι τα δεδομένα παρέχουν μια ικανοποιητική στήριξη για την πληρότητα του οργάνου στο χώρο των αξιών. Σε έρευνα των Wang, Rao και D'auria (1994) στην Κίνα και στις ΗΠΑ υποδεικνύεται η υψηλή εσωτερική συνοχή του ερωτηματολογίου. Η κλίμακα αξιών του Rokeach (RVS) έχει χρησιμοποιηθεί και έχει αξιολογηθεί και από άλλες έρευνες και οι ψυχομετρικές ιδιότητες της κλίμακας είναι ικανοποιητικές (Braithwaite & Law, 1985; Feather, 1994; Kelly & Strupp, 1992; Weber, 1993; Arizmendi, Beutler, Shanfield, Crago, & Hagaman, 1985).

Η Κλίμακα Αξιών του Schwartz –Schwartz Value Survey (Schwartz, 1992)

Στηρίζεται στη θεωρία των ανθρώπινων αξιών του Schwartz και χρησιμοποιείται για την εκτίμηση των γενικών αξιών του ατόμου. Οι απαντήσεις δίνονται σε 9-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από -1-αντίθετη με τις αξίες μου έως 7-ύψιστης σημασίας). Η κλίμακα αυτή αποτελείται από πενήντα επτά ερωτήματα, τα οποία αξιολογούν δέκα παράγοντες: τον ηδονισμό (hedonism, π.χ. ικανοποίηση των επιθυμιών), τη διέγερση (stimulation π.χ. ζωή πλούσια σε εμπειρίες και προκλήσεις), την παράδοση (tradition π.χ. διαφύλαξη των ηθών και εθίμων), την ασφάλεια (security π.χ. ασφάλεια από φίλους και οικογένεια), την αυτό-κατεύθυνση (self-direction π.χ. να διαλέγω τους δικούς μου σκοπούς και στόχους) , την παγκοσμιότητα (universalism π.χ. ίσες ευκαιρίες για όλους), την καλοσύνη (benevolence π.χ. να βοηθώ τους άλλους), τον κομφορμισμό (conformity π.χ. καλοί τρόποι συμπεριφοράς), την δύναμη (power π.χ. επιβολή πάνω στους άλλους, κυριαρχία) και την επίτευξη στόχων (achievement π.χ. να έχω επιρροή σε ανθρώπους).

Σε παλαιότερες έρευνες επιβεβαιώθηκαν τα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά της κλίμακας αξιών του Schwartz: Spini (2003), Cukur, Rosario de Guzman και Carlo (2004),

Carpara, Schwartz, Capanna, Vecchione και Barbaranelli (2006), ο Karp (1996), ο Frederick Littrell (2010), οι Dreezens, Mrtijn, Tenbult, Kok και Nanne K. de Vries (2005) καθώς επίσης και σε έρευνα των Sagiv και Schwartz (2000). Επιπλέον, σε μελέτη των Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Harris και Owens (2001) όσον αφορά τη σχέση μεταξύ αξιών και άλλων μεταβλητών όπως η ηλικία, το επίπεδο εκπαίδευσης και η θρησκευτικότητα έδειξε ότι με την αύξηση της ηλικίας υπάρχει θετική συσχέτιση με την συντήρηση (παράδοση, κομφορμισμός, ασφάλεια) και αρνητική συσχέτιση με τάση για αλλαγή (αυτο-προσδιορισμό, διέγερση και ηδονισμό) καθώς επίσης εμφανίζει θετική συσχέτιση με την υπέρβαση του εγώ (καλοσύνη, παγκοσμιότητα) και αρνητική συσχέτιση με τον εγωκεντρισμό (δύναμη, επίτευξη στόχων). Τα ίδια αποτελέσματα βρέθηκαν και σε παλαιότερες έρευνες (Feather, 1975 & Rokeach, 1973). Σχετικά με την εκπαίδευση όσο πιο υψηλή είναι συσχετίζεται θετικά με αξίες όπως είναι ο αυτό-προσδιορισμός και η διέγερση ενώ με αξίες όπως είναι ο κομφορμισμός και η παράδοση εμφάνισε αρνητική συσχέτιση. Παρόμοια ήταν και τα αποτελέσματα σε έρευνες από τους Kohn και Schooler (1983), Prince-Gibson και Schwartz (1998). Τέλος η θρησκευτικότητα σχετίζεται θετικά με αξίες όπως ο κομφορμισμός και η παράδοση και αρνητικά με αξίες όπως ο ηδονισμός, ο αυτό-προσδιορισμός και η διέγερση. Σχετικές έρευνες από τους Roccas και Schwartz (1997), Schwartz και Huisman (1995) κατέληξαν στα ίδια συμπεράσματα.

Το Ερωτηματολόγιο Προφίλ Αξιών-The Portrait Values Questionnaire (Schwartz et al., 2001).

Το PVQ περιλαμβάνει σαράντα περιγραφές διαφορετικών ανθρώπων. Περιγράφει τους στόχους, τις φιλοδοξίες ή τις επιθυμίες του ατόμου και έτσι υπονοείται ο βαθμός σημαντικότητας μιας αξίας και βασίζεται στη θεωρία των αξιών του Schwartz. Οι απαντήσεις δίνονται σε 6-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από 1- καθόλου σαν και μένα έως 6- πάρα πολύ σαν και μένα). Είναι μια κλίμακα που σχεδιάστηκε για να μετρήσει δέκα κατηγορίες: την φιλανθρωπία (benevolence π.χ. είναι σημαντικό να βοηθάει τους ανθρώπους γύρω του. Να νοιάζεται για τους άλλους), την παγκοσμιότητα (universalism π.χ. είναι σημαντικό να πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να νοιάζονται για τη φύση και να προστατεύουν το περιβάλλον), την αυτό-κατεύθυνση (self-direction π.χ. είναι σημαντικό να είναι ανεξάρτητο), τη διέγερση

(stimulation π.χ. του αρέσει να παίρνει ρίσκα, αναζητεί πάντα την περιπέτεια), τον ηδονισμό (hedonism π.χ. ψάχνει κάθε ευκαιρία για να κάνει πράγματα που το διασκεδάζουν), την επίτευξη στόχων (achievement π.χ. είναι σημαντικό να δείχνει τις ικανότητες του. Θέλει ανθρώπους να το θαυμάζουν γι' αυτά που κάνει), την δύναμη (power π.χ. είναι σημαντικό να είναι πλούσιο. Θέλει να έχει πολλά χρήματα και ακριβά πράγματα), την ασφάλεια (security π.χ. είναι σημαντικό να ζει σε ασφαλές περιβάλλον. Να αποφεύγει οτιδήποτε μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλειά του), τον κομφορμισμό (conformity π.χ. πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να κάνουν ό, τι τους λένε. Πιστεύει ότι πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες ακόμη και όταν δεν τους βλέπει κανείς) και την παράδοση (tradition π.χ. είναι σημαντικό να έχει θρησκευτική πίστη. Προσπαθεί να κάνει αυτά που λέει η θρησκεία του).

Το PVQ περιγράφει τι είναι σημαντικό για κάθε άτομο. Ωστόσο, οι άνθρωποι που εκτιμούν ένα στόχο δεν εμφανίζουν απαραίτητα το αντίστοιχο χαρακτηριστικό και όσοι παρουσιάζουν ένα χαρακτηριστικό δεν εμφανίζουν κατά ανάγκη τον αντίστοιχο στόχο. Για παράδειγμα κάποιος μπορεί να εκτιμά την δημιουργικότητα ως κατευθυντήρια αρχή στη ζωή του αλλά ο ίδιος δεν μπορεί να είναι δημιουργικός.

Όσον αφορά τα δύο ερωτηματολόγια το PVQ είναι πιο συγκεκριμένο και λιγότερο πολύπλοκο από το SVS και μετράει με έμμεσο τρόπο τις αξίες. Είναι κατάλληλο για τη χρήση όλων των πληθυσμών, ακόμη και εκείνων με ελάχιστη εκπαίδευση. Τα ερεθίσματα στο PVQ είναι πρόσωπα και απεικονίζονται ως προς τους στόχους, τις φιλοδοξίες ή τις επιθυμίες τους ενώ τα ερεθίσματα στο SVS είναι αφηρημένα. Τέλος το SVS χρησιμοποιεί 9-βάθμια αριθμητική κλίμακα ενώ το PVQ 6-βάθμια αριθμητική κλίμακα. Οι στόχοι, οι φιλοδοξίες και οι επιθυμίες που περιλαμβάνονται στο PVQ επιλέχθηκαν με δύο τρόπους: 1) από τους εννοιολογικούς ορισμούς του SVS με όρους όμως που δεν περιλαμβάνονται σε αυτό. Δύο για κάθε διέγερση, ηδονισμό και δύναμη. Από τρεις για τον αυτο-προσδιορισμό, την επίτευξη, την ασφάλεια, τον κομφορμισμό και την φιλανθρωπία. Τέσσερις για την παράδοση και την παγκοσμιότητα. 2) Κάνοντας αφηρημένους όρους ή φράσεις πιο συγκεκριμένες.

Το ερωτηματολόγιο Προφίλ Αξιών παρουσίασε ικανοποιητικές ψυχομετρικές ιδιότητες (Schartz et al., 2001; Schwartz, 2005). Αναλύσεις σε αντιπροσωπευτικά δείγματα στη Ν. Αφρική (N=3.210), στην Ιταλία (N=5.867) και σε δείγμα κοριτσιών από την Ουγκάντα ηλικίας από 13 έως 14 (N=840) απέδωσαν τις δομές των σχέσεων μεταξύ των αξιών και οι αξίες

παρουσίασαν συγκλίνουσα και διακρίνουσα εγκυρότητα (Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess, Harris, Owens, 2001).

Η Κλίμακα Αξιών Ζωής – Life Values Inventory (Crace & Brown, 1995)

Η κλίμακα αξιών ζωής αναπτύχθηκε από τους Crace και Brown (1995) για να καθορίσει αξίες που οδηγούν τη συμπεριφορά βασισμένο στη θεωρία της επιλογής του ρόλου ζωής και της ικανοποίησης («Theory of Life Role Choice and Satisfaction» Brown, 1996, Brown & Crace, 1995) η οποία στηρίζεται στη θεωρία του Rokeach (1973) για να εξηγήσει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων και την ικανοποίηση που πηγάζει από τον ρόλο των σχετικών αποφάσεων. Οι απαντήσεις θα δίνονται σε 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από 1- ποτέ δεν καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου έως 5- πάντα καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου). Περιλαμβάνει αντιλήψεις «πιστεύω» που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και τη λήψη αποφάσεων. Η κλίμακα αυτή αποτελείται από 42 ερωτήματα και αξιολογεί δέκα τέσσερις παράγοντες: την επίτευξη στόχων (achievement π.χ. να θέτω προκλητικούς στόχους), το να είμαι αποδεκτός (belonging π.χ. να είμαι αποδεκτός/ή από τους άλλους), το να νοιάζομαι για το περιβάλλον (concern for the environment π.χ. να προστατεύω το περιβάλλον), το να ενδιαφέρομαι για τους άλλους (concern for others π.χ. να βοηθώ τους άλλους), την δημιουργικότητα (creativity π.χ. να δημιουργώ καινούρια πράγματα και ιδέες), την οικονομική ευημερία (financial prosperity π.χ. να κερδίζω χρήματα), το να είμαι υγιής και δραστήριος (health and activity π.χ. να έχω καλή φυσική κατάσταση), την ταπεινότητα (humility π.χ. να είμαι μετρίοφρων με τις επιτυχίες μου), την ανεξαρτησία (independence π.χ. να δίνω τη γνώμη μου), την πίστη στις παραδόσεις και στην οικογένεια (loyalty to family or group π.χ. να σέβομαι τις παραδόσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος μου), την εκούσια απομόνωση (privacy π.χ. να έχω χρόνο για να σκεφτώ), το να είμαι αξιόπιστος (responsibility π.χ. να είμαι άξιος/α εμπιστοσύνης), το να ενδιαφέρομαι για την επιστήμη (scientific understanding π.χ. να γνωρίζω πράγματα για την επιστήμη) και την πνευματικότητα (spirituality π.χ. να πιστεύω ότι υπάρχει κάτι ανώτερο από εμάς).

Η κλίμακα αξιών ζωής χρησιμοποιήθηκε από τους Brovin και Grace (1996) και από τους Lerner και Lyvers (2006) παρουσιάζοντας ικανοποιητικούς δείκτες αξιοπιστίας και

εγκυρότητας. Επίσης η κλίμακα χρησιμοποιήθηκε σε έρευνα από τον Almeida (2005) και είχε καλά ψυχομετρικά χαρακτηριστικά.

1.5 Σκοπός

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η προσαρμογή και εξέταση των ψυχομετρικών χαρακτηριστικών των ερωτηματολογίων των γενικών αξιών στη φυσική δραστηριότητα. Συγκεκριμένα θα εξεταστεί η κλίμακα αξιών του Schwartz, το Ερωτηματολόγιο Προφίλ αξιών του Schwartz και η Κλίμακα Αξιών Ζωής των Crace και Brown ώστε να είναι δυνατή η χρήση τους για διαγνωστικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς στο χώρο της φυσικής αγωγής.

Τα τρία παραπάνω ερωτηματολόγια επιλέχθηκαν καθώς είναι τα πλέον συχνά χρησιμοποιούμενα σε έρευνες που έχουν γίνει σχετικά με τη μέτρηση των αξιών και έχουν δείξει τα καλύτερα ψυχομετρικά χαρακτηριστικά. Επιπλέον η θεωρία του Schwartz πάνω στην οποία στηρίζονται τα δύο πρώτα ερωτηματολόγια είναι η πιο ολοκληρωμένη στο χώρο των αξιών.

1.6 Σημασία της έρευνας – Εφαρμογές στη Φυσική Αγωγή

Η μελέτη των αξιών είναι σημαντική λόγω της υπόθεσης ότι επηρεάζουν τη συμπεριφορά ενός ατόμου. Οι προσωπικές αξίες επηρεάζουν τις διαπροσωπικές σχέσεις που επηρεάζουν τις αντιλήψεις ενός ατόμου με άλλα άτομα ή ομάδες ατόμων. Οι αξίες επηρεάζουν γενικά τις αντιλήψεις για κάθε κατάσταση ή πρόβλημα. Τα συστήματα αξιών διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και επίλυσης προβλημάτων. Επιπλέον ορίζουν τα όρια ηθικής και ανήθικης συμπεριφοράς του ατόμου. Επίσης επηρεάζουν τον βαθμό στον οποίο ένα άτομο θα καταφέρει να επιτύχει ή να αποτύχει τους στόχους του και τέλος καθορίζουν τους τρόπους για την επίτευξη της επιτυχίας.

Η σημασία της παρούσας έρευνας είναι ότι:

- 1) Θα σταθμιστούν εργαλεία μέτρησης για την αξιολόγηση των αξιών των μαθητών.

- 2) Θα δοθεί η δυνατότητα να αναπτυχθούν προγράμματα παρέμβασης για την καλλιέργεια και ενίσχυση των αξιών των μαθητών στο μάθημα της φυσικής αγωγής.
- 3) Ο εκπαιδευτικός φυσικής αγωγής θα αποκομίσει πολύτιμες πληροφορίες για την διάγνωση αυτών των κατηγοριών των αξιών, ώστε να γίνουν δυνατές και αποτελεσματικές οι διδακτικές του παρεμβάσεις,

Οι αξίες μπορούν να δημιουργηθούν και να γίνουν «κτήμα» των μαθητών μέσα από το χώρο της φυσικής αγωγής αλλά και του αθλητισμού. Η φυσική αγωγή μπορεί να συμβάλλει στην καλλιέργεια αξιών και στη διαμόρφωση θετικών αθλητικών συμπεριφορών.

1.7 Υποθέσεις της έρευνας

Ερευνητικές υποθέσεις

- Η Κλίμακα Αξιών Ζωής (Life Values Inventory) θα εμφανίσει ικανοποιητικούς δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας
- Οι δείκτες της Κλίμακας Αξιών Ζωής θα είναι καλύτεροι από τους δείκτες της Κλίμακας Γενικών Αξιών και από αυτούς του Ερωτηματολογίου του Προφίλ Αξιών.

1.8 Οριοθετήσεις και Περιορισμοί στην έρευνα

Οι οριοθετήσεις στην έρευνα είναι οι εξής:

- Το δείγμα αφορά μόνο ορισμένες ηλικίες και μόνο ορισμένες περιοχές που ανήκουν στο Ν Πέλλας.
- Η έρευνα πραγματοποιήθηκε σε μαθητές και μαθήτριες γυμνασίου και τα αποτελέσματα της αφορούν μόνο αυτή την ηλικιακή ομάδα.
- Η αντικειμενικότητα των απαντήσεων ελέγχθηκε μέσω τυποποιημένων οδηγιών που υπήρχαν σε κάθε ερωτηματολόγιο.
- Δεν χρησιμοποιήθηκαν άλλοι τρόποι ποσοτικοποίησης των αξιών (π.χ. πρωτόκολλο παρατήρησης ή άλλες καταγραφές της συμπεριφοράς) αλλά μόνο τα συγκεκριμένα ερωτηματολόγια.

Περιορισμοί

- Ορισμένοι μαθητές/τριες μπορεί να μην συμπλήρωσαν με συνέπεια και με την απαιτούμενη συγκέντρωση που χρειάζεται τα ερωτηματολόγια που τους δόθηκαν. Αυτό ήταν εύκολο να διαπιστωθεί διότι υπήρχαν ερωτήματα όμοια μεταξύ τους. Σε αυτές τις περιπτώσεις τα ερωτηματολόγια αυτά αφαιρέθηκαν από την εργασία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ II

Μέθοδος

2.1 Συμμετέχοντες

Στη παρούσα έρευνα συμμετέχουν 425 μαθητές και μαθήτριες γυμνασίου (221 αγόρια και 254 κορίτσια) ηλικίας 12-15 ετών. Όλοι οι συμμετέχοντες επιλέχθηκαν από γυμνάσια της περιοχής των Γιαννιτσών. Πιο συγκεκριμένα 94 άτομα είναι στην ηλικία των 12, 163 είναι στην ηλικία των 13, 135 είναι στην ηλικία των 14 και 107 στην ηλικία των 15.

2.2 Εργαλεία έρευνας

Τα ερωτηματολόγια που χρησιμοποιήθηκαν στην παρούσα έρευνα είναι τα εξής:

Η Κλίμακα Γενικών Αξιών- Schwartz Value Survey (Schwartz, 1992). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από πενήντα επτά ερωτήσεις και οι απαντήσεις θα δίνονται σε 9-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από -1-αντίθετη με τις αξίες μου έως 7-ύψιστης σημασίας). Η κλίμακα αξιολογεί δέκα παράγοντες: τον κομπορμισμό (π.χ. ευγένεια, καλοί τρόποι συμπεριφοράς), την παράδοση (π.χ. σεβασμός στην παράδοση, διαφύλαξη των ηθών και εθίμων), την καλοσύνη (π.χ. προσφορά, να βοηθώ τους άλλους), την παγκοσμιότητα (π.χ. ισότητα, ίσες ευκαιρίες για όλους), την αυτο-κατεύθυνση (π.χ. ανεξαρτησία, να βασίζομαι στον εαυτό μου, να είμαι αυτόνομος), την διεγερση (π.χ. συναρπαστική ζωή, ζωή πλούσια σε εμπειρίες και προκλήσεις), τον ηδονισμό (π.χ. ευχαρίστηση, ικανοποίηση των επιθυμιών), την επίτευξη στόχων (π.χ. φιλοδοξία, να είμαι εργατικός και να έχω υψηλούς στόχους), την δύναμη (π.χ. κοινωνική δύναμη, επιβολή πάνω στους άλλους, κυριαρχία) και την ασφάλεια (π.χ. κοινωνική ασφάλεια, προστασία από οικονομικά, φυσικά και ψυχολογικά προβλήματα).

Ερωτηματολόγιο Προφίλ Αξιών-The Portrait Values Questionnaire (Schwartz et al., 2001). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από σαράντα ερωτήσεις και οι απαντήσεις δίνονται σε 6-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από 1-καθόλου σαν και μένα έως 6-πάρα πολύ σαν και μένα). Το ερωτηματολόγιο αξιολογεί δέκα παράγοντες: την φιλανθρωπία (π.χ. είναι σημαντικό να βοηθάει τους ανθρώπους γύρω του, να νοιάζεται για τους άλλους), την παγκοσμιότητα (π.χ. είναι σημαντικό να πιστεύει ότι καθένας στον κόσμο πρέπει να αντιμετωπίζεται ισότιμα. Να

θέλει να υπάρχει δικαιοσύνη για όλους, ακόμα και για ανθρώπους που δεν γνωρίζει), την αυτό-κατεύθυνση (π.χ. είναι σημαντικό να σκέφτεται καινούριες ιδέες και να είναι δημιουργικό. Του αρέσει να κάνει πράγματα με το δικό του τρόπο), τη διέγερση (π.χ. είναι σημαντικό να κάνει πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή του. Ψάχνει διαρκώς να κάνει καινούρια πράγματα), τον ηδονισμό (π.χ. ψάχνει κάθε ευκαιρία για να κάνει πράγματα που το διασκεδάζουν), την επίτευξη στόχων (π.χ. είναι σημαντικό να είναι επιτυχημένο. Του αρέσει να εντυπωσιάζει τους άλλους), την δύναμη (π.χ. είναι σημαντικό να έχει την υπευθυνότητα να λέει στους άλλους τι να κάνουν. Θέλει οι άνθρωποι να κάνουν αυτά που λέει), την ασφάλεια (π.χ. είναι σημαντικό να ζει σε ασφαλές περιβάλλον. Να αποφεύγει οτιδήποτε μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλειά του), τον κομφορμισμό (π.χ. πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να κάνουν ό,τι τους λένε. Πιστεύει ότι πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες, ακόμα και όταν δεν τους βλέπει κανείς) και την παράδοση (π.χ. πιστεύει ότι είναι καλύτερα τα πράγματα να γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Είναι σημαντικό γι' αυτό να ακολουθεί αυτά που έχει μάθει).

Η Κλίμακα Αξιών Ζωής-Life Values Inventory (Crace & Brown, 1995). Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από σαράντα δύο ερωτήματα και οι απαντήσεις δίνονται σε 5-βάθμια κλίμακα τύπου Likert (από 1-ποτέ δεν καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου έως 5-πάντα καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου). Η κλίμακα αξιολογεί δεκατέσσερις παράγοντες: την επίτευξη στόχων (π.χ. να θέτω προκλητικούς στόχους), το να είμαι αποδεκτός (π.χ. να αρέσω στους άλλους), το να νοιάζομαι για το περιβάλλον (να προστατεύω το περιβάλλον), το να ενδιαφέρομαι για τους άλλους (π.χ. να έχω ευαισθησία στις ανάγκες των άλλων), την δημιουργικότητα (π.χ. να έχω καινούριες ιδέες), την οικονομική ευημερία (να είμαι οικονομικά επιτυχημένος), το να είμαι υγιής και δραστήριος (π.χ. να προσέχω το σώμα μου), την ταπεινότητα (π.χ. να είμαι μετριόφρων), την ανεξαρτησία (π.χ. να είμαι ανεξάρτητος/η, θέλω να κάνω τα πράγματα που θέλω), την πίστη στις παραδόσεις και στην οικογένεια (π.χ. να λαμβάνω υπόψη το κοινωνικό περιβάλλον όταν παίρνω αποφάσεις) την εκούσια απομόνωση (π.χ. να έχω χρόνο για τον εαυτό μου), το να είμαι αξιόπιστος (π.χ. να είμαι άξιος/α εμπιστοσύνης), το να ενδιαφέρομαι για την επιστήμη (π.χ. να χρησιμοποιώ την επιστήμη για το κοινό καλό) και την πνευματικότητα (π.χ. να πιστεύω σε μια ανώτερη δύναμη).

2.3 Διαδικασία συλλογής δεδομένων

Τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από τους μαθητές όλων των σχολείων με την παρουσία του διδάσκοντα κατά την έναρξη του μαθήματος της φυσικής αγωγής μέσα στην αίθουσα. Οι οδηγίες για τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων δόθηκαν στην αρχή και δεν ζητήθηκαν προσωπικά στοιχεία από τους μαθητές. Η διάρκεια για την συμπλήρωση των ερωτηματολογίων είναι περίπου στα 15 λεπτά. Οι μαθητές ενημερώθηκαν για το σκοπό της έρευνας και πως η συμμετοχή τους σε αυτή δεν είναι υποχρεωτική.

2.4 Στατιστική Ανάλυση

- Η εσωτερική συνοχή των ερωτηματολογίων θα εξετασθεί με τον υπολογισμό του συντελεστή Cronbach α .
- Έγιναν επιβεβαιωτικές στατιστικές αναλύσεις (παραγοντική ανάλυση) για την εξέταση της δομικής εγκυρότητας των κλιμάκων (επιβεβαιωτική ανάλυση παραγόντων).
- Εξετάσθηκαν οι ακόλουθοι δείκτες: ο δείκτης χ^2/df , GFI, AGFI, CFI, RMSEA, SRMR. Σκοπός ήταν να διαπιστωθούν οι συγκλίσεις και οι αποκλίσεις από τους δείκτες της πρωτότυπης έκδοσης.
- Εξετάσθηκε η συγκλίνουσα εγκυρότητα (convergent validity) και η διακρίνουσα εγκυρότητα (divergent validity) μέσα από τον υπολογισμό του βαθμού συνάφειας μεταξύ των κλιμάκων των ερωτηματολογίων (συντελεστές συσχέτισης Pearson).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

Αποτελέσματα

3.1 Περιγραφική Στατιστική

Τα αποτελέσματα της περιγραφικής στατιστικής αναφέρονται στους Πίνακες 2, 3, 4, 5, 6, 7 και 8.

Πίνακας 2

Πίνακας Συχνοτήτων

Φύλο	Αγόρια	221
	Κορίτσια	254
Ηλικία	12-13	235
	14	135
	15	107
Ομαδικά αθλήματα	➤ ποδόσφαιρο, βόλεϊ, μπάσκετ, χάντμπολ, κωπηλασία	202
Ατομικά αθλήματα	➤ στίβος, χορός, kickboxing, taekwondo, τένις, μπάντμιντον, ποδηλασία, skateboard, παγκράτιο, ιππασία, parkour	111
Επίπεδο εκπαίδευσης γονέων	➤ δημοτικό, γυμνάσιο, λύκειο, τεχνική σχολή	242

	➤ ΑΕΙ, ΤΕΙ	233
--	------------	-----

Στον Πίνακα 3 αναφέρονται οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και οι δείκτες κανονικής κατανομής των παραγόντων του ερωτηματολογίου (SVS). Στον Πίνακα 4 παρουσιάζεται η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη υψηλών συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 3

Περιγραφική στατιστική των διαστάσεων του SVS

Παράγοντας ερωτηματολογίου	M	SD	Λοξότητα	Κυρτότητα	Cronbach α
Κομφορμισμό	5.88	1.00	-1.370	2.422	.69
Παράδοση	5.14	1.12	-.600	-.051	.70
Καλοσύνη	5.91	1.01	-1.514	3.049	.79
Παγκοσμιότητα	5.65	.96	-.923	.682	.82
Αυτό-προσδιορισμό	5.56	.97	-.941	1.046	.54
Διέγερση	5.30	1.24	-.653	.128	.64
Ηδονισμό	5.64	1.03	-.786	.250	.41
Επίτευξη στόχων	5.64	.96	-.879	.819	.57
Δύναμη	3.89	1.26	-.085	-.365	.44
Ασφάλεια	5.72	.93	-.952	.849	.75

Πίνακας 4

Ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου

	2	3	4	5
1. Κομφορμισμό	.65*	.71*	.71*	.63*

2. Παράδοση		.66	.72	.65
3. Καλοσύνη			.73	.61
4. Παγκοσμιότητα				.69
5. Ασφάλεια				

Σημείωση: * $p < .001$

Στον Πίνακα 5 αναφέρονται οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και οι δείκτες κανονικής κατανομής των παραγόντων του ερωτηματολογίου (PVQ). Στον Πίνακα 6 παρουσιάζεται η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη μέτριων συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 5

Περιγραφική στατιστική των διαστάσεων του PVQ.

Παράγοντας ερωτηματολογίου	M	SD	Λοξότητα	Κυρτότητα	Cronbach α
Καλοσύνη	5.07	.65	-.670	.310	.64
παγκοσμιότητα	4.99	.67	-.770	.663	.76
Αυτό- προσδιορισμό	4.85	.74	-.665	.617	.65
Διέγερση	4.97	.83	-.952	.693	.68
Ηδονισμό	5.27	.71	-1.161	1.353	.64
Επίτευξη στόχων	4.67	.83	-.157	-.710	.72
Δύναμη	3.73	1.03	.060	-.696	.68
Ασφάλεια	4.96	.64	-.455	.155	.55
Κομφορμισμό	4.77	.80	-1.265	2.074	.70
Παράδοση	4.63	.88	-.914	1.770	.76

Πίνακας 6

Ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου

	2	3	4	5	6
1. Παγκοσμιότητα	.49*	.26*	.17*	.63*	.56*
2. Αυτο-προσδιορισμό		.43*	.42*	.41*	.41*
3. Διέγερση			.38*	.25*	.24*
4. Επίτευξη στόχων				.22*	.21*
5. Κομφορμισμό					.65*
6. Παράδοση					

Σημείωση: * $p < .001$

Στον Πίνακα 7 αναφέρονται οι μέσοι όροι, οι τυπικές αποκλίσεις και οι δείκτες κανονικής κατανομής των παραγόντων το ερωτηματολογίου (LVI). Στον Πίνακα 8 παρουσιάζεται η ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη μέτριων συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου.

Πίνακας 7

Περιγραφική στατιστική των διαστάσεων του LVI

Παράγοντας ερωτηματολογίου	M	SD	Λοξότητα	Κυρτότητα	Cronbach α
Επίτευξη στόχων	4.20	.58	-.432	-.594	.54
Αποδεκτός/ή	4.01	.67	-.546	.338	.56
Ενδιαφέρον για το περιβάλλον	4.15	.82	-.832	.047	.81
Ενδιαφέρον για τους άλλους	4.16	.72	-.741	.120	.74
Δημιουργικότητα	4.12	.74	-.615	-.110	.75
Οικονομική	3.34	.93	-.072	-.526	.79

ευημερία					
Υγιής και δραστήριος	4.34	.71	-1.279	1.744	.76
Ταπεινότητα	3.71	.89	-.294	-.559	.70
Ανεξαρτησία	4.13	.67	-.625	-.028	.59
Πίστη στις παραδόσεις και στην οικογένεια	4.02	.70	-.556	-.411	.65
εκούσια απομόνωση	4.26	.63	-.609	-.400	.64
Αξιοπιστία	4.35	.61	-.751	-.243	.67
Ενδιαφέρον για την επιστήμη	3.79	.76	-.625	.267	.58
Πνευματικότητα	3.75	1.01	-.655	-.106	.74

Πίνακας 8

Ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου

	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
1.Επίτευξη στόχων	.60**	.42**	.44**	.40**	.18**	.50**	.23**	.48**	.43**	.43**	.50**	.37**	.34**
2. Αποδεκτός/ή		.30**	.33**	.32**	.31**	.49**	.21**	.51**	.40**	.51**	.40**	.31**	.38**
3. Ενδιαφέρον για το περιβάλλον			.65**	.41**	-.03	.30**	.33**	.39**	.63**	.35**	.45**	.53**	.26**
4. Ενδιαφέρον για τους άλλους				.52**	-.07	.34**	.40**	.47**	.62**	.41**	.51**	.39**	.31**
5.Δημιουργικότητα					.16**	.37**	.26**	.49**	.51**	.51**	.45**	.40**	.25**
6. Οικονομική ευημερία						.18**	.02	.22**	.05	.21**	.05	.17**	.13
7. Υγιής και δραστήριος							.14	.36**	.30**	.37**	.37**	.27**	.18**

8. Ταπεινότητα								.34**	.39**	.22**	.35**	.34**	.14
9. Ανεξαρτησία									.55**	.60**	.56**	.36**	.27**
10. Πίστη στις παραδόσεις και στην οικογένεια										.45**	.54**	.43**	.37**
11. Εκούσια απομόνωση											.53**	.30**	.22**
12. Αξιοπιστία												.44**	.29**
13. Ενδιαφέρον για την επιστήμη													.32**
14. Πνευματικότητα													

Σημείωση: * $p < .05$, ** $p < .001$

3.2 Η Κλίμακα Αξιών του Schwartz (SVS)

Εγκυρότητα ερωτηματολογίου

Για την εξέταση της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση, η οποία έγινε με το EQS 6.1 (Bentler, 2004). Αρχικά εξετάστηκε η σύμπτωση των δεδομένων με την προτεινόμενη από τον Schwartz (1992) δομή του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν την προτεινόμενη δομή (Πίνακας 9). Από την εξέταση της εσωτερικής συνοχής των παραγόντων της προτεινόμενης δομής του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι ορισμένοι παράγοντες εμφάνισαν χαμηλή και μη αποδεκτή εσωτερική συνοχή ($\alpha < .60$) (Πίνακας 3). Τα ερωτήματα των παραγόντων αυτών εμφάνισαν και χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό αφαιρέθηκαν σταδιακά από την προτεινόμενη δομή του ερωτηματολογίου οι παράγοντες με χαμηλή εσωτερική συνοχή. Αρχικά αφαιρέθηκε ο παράγοντας Ηδονισμός αλλά, ενώ οι δείκτες της παραγοντικής ανάλυσης βελτιώθηκαν, δεν έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα. Στη συνέχεια αφαιρέθηκαν και τα ερωτήματα του παράγοντα Δύναμη. Οι δείκτες της ανάλυσης βελτιώθηκαν και πάλι αλλά δεν έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα. Έπειτα, αφαιρέθηκαν τα ερωτήματα του παράγοντα επίτευξη στόχων. Και σε αυτήν περίπτωση βελτιώθηκαν οι δείκτες του μοντέλου χωρίς όμως να φτάσουν σε αποδεκτά επίπεδα. Στη συνέχεια αφαιρέθηκαν τα

ερωτήματα του παράγοντα Αυτό-προσδιορισμός. Η δομή του ερωτηματολογίου που προέκυψε ήταν βελτιωμένη σε σχέση με τα προηγούμενα μοντέλα αλλά πάλι δεν ήταν επαρκής. Με την αφαίρεση των ερωτημάτων του παράγοντα Διέγερση οι δείκτες σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα (Πίνακας 9). Στο μοντέλο αυτό τα ερωτήματα εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές φορτίσεις στους αντίστοιχους παράγοντες (Πίνακας 10).

Πίνακας 9

Δείκτες σύμπτωσης των αναλύσεων για το SVS.

	Αρχικό μοντέλο	Μοντέλο 2	Μοντέλο 3	Μοντέλο 4	Μοντέλο 5	Μοντέλο 6
χ^2	3733.74	3285.39	2483.35	2005.30	1183.91	916.26
df	944	824	674	539	375	304
χ^2 /df ratio	3.95	3.98	3.68	3.72	3.15	3.01
NNFI	.717	.732	.783	.797	.865	.886
CFI	.742	.756	.802	.816	.883	.902
GFI	.782	.794	.821	.838	.888	.901
AGFI	.751	.764	.792	.811	.861	.876
SRMR	.078	.079	.057	.055	.046	.043
RMSEA	.068	.068	.065	.065	.058	.056

Σημείωση: Μοντέλο 2 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ηδονισμό, Μοντέλο 3 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ηδονισμό και Δύναμη, Μοντέλο 4 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ηδονισμό, Δύναμη και επίτευξη στόχων, Μοντέλο 5 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ηδονισμό, Δύναμη, Επίτευξη στόχων και Αυτό-προσδιορισμό, Μοντέλο 6 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ηδονισμό, Δύναμη, Επίτευξη στόχων, Αυτό-προσδιορισμό και Διέγερση.

Πίνακας 10

Φορτίσεις επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης για το SVS.

Ερώτημα	Parameter estimate	SE	Standardized estimate	T	R ²
1. Ισότητα	.684	.056	.472	12.16	.223
2. Κοινωνική ιεραρχία	.707	.069	.420	10.30	.176
3. Ευγένεια	.790	.053	.570	15.05	.325
4. Κοινωνική ασφάλεια	.764	.054	.551	14.01	.304
5. Ανταπόδοση μιας χάρης	.851	.058	.574	14.76	.329
6. Ειρήνη μεταξύ των ανθρώπων	.694	.050	.532	13.97	.283
7. Σεβασμός στην παράδοση	.812	.066	.476	12.23	.226
8. Αυτοπειθαρχία	.851	.057	.562	14.80	.315
9. Οικογενειακή ασφάλεια	.636	.042	.586	15.07	.344
10. Επαφή με τη φύση	.888	.058	.579	15.43	.335
11. Σοφία σε ζητήματα ηθικής	1.068	.060	.650	17.83	.423
12. Αισθητική	.771	.059	.502	13.05	.252
13. Κοινωνική δικαιοσύνη	.893	.050	.651	17.86	.424
14. Μετριοπάθεια	.806	.068	.461	11.79	.212
15. Πίστη	.688	.050	.530	13.72	.281
16. Ανοιχτόμυαλος/η	.831	.057	.549	14.50	.302
17. Ταπεινότητα	.918	.074	.481	12.40	.231
18. Προστασία του περιβάλλοντος	1.003	.060	.618	16.73	.382
19. Σεβασμός	.835	.047	.650	17.60	.423
20. Προσαρμογή	.979	.059	.621	16.72	.385
21. Τιμιότητα	.868	.047	.673	18.41	.560453
22. Επαγγελματισμός	.852	.051	.628	16.86	.485394
23. Προσφορά	1.036	.049	.748	21.27	.594560

24. Ευσέβεια	1.018	.053	.696	19.36	.292485
25. Υπευθυνότητα	1.036	.047	.771	22.12	.302594
26. Συγχώρεση	.848	.060	.540	14.03	.292
27. Επιμέλεια	.756	.054	.550	14.00	.302

Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου εξετάστηκε με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α . Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για πολλούς από τους παράγοντες του ερωτηματολογίου. Χαμηλό δείκτη εσωτερικής συνοχής ($< .60$) εμφάνισαν οι παράγοντες Ηδονισμός, Δύναμη, Επίτευξη στόχων και Αυτό-προσδιορισμό. Επίσης χαμηλό δείκτη εμφάνισε και ο παράγοντας Διέγερση. Λόγω της χαμηλής αξιοπιστίας τους οι παράγοντες αυτοί εξαιρέθηκαν και από την εξέταση της παραγοντικής εγκυρότητας του ερωτηματολογίου (Πίνακας 3). Ο παράγοντας Κομφορμισμός εμφάνισε οριακά αποδεκτό δείκτη εσωτερικής συνοχής και θεωρήθηκε αποδεκτός.

3.3 Ερωτηματολόγιο Προφίλ Αξιών (PVQ)

Εγκυρότητα ερωτηματολογίου

Για την εξέταση της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση με το EQS 6.1 (Bentler, 2004). Ακολουθήθηκε η ίδια διαδικασία με την εξέταση της παραγοντικής εγκυρότητας του SVS. Αρχικά εξετάστηκε η σύμπτωση των δεδομένων με την προτεινόμενη από τους Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess και Harris (2001) δομή του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν την προτεινόμενη δομή (Πίνακας 11). Από την εξέταση της εσωτερικής συνοχής των παραγόντων της προτεινόμενης δομής του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι ορισμένοι παράγοντες εμφάνισαν χαμηλή και μη αποδεκτή εσωτερική συνοχή ($\alpha < .60$) (Πίνακας 5). Τα ερωτήματα των παραγόντων αυτών εμφάνισαν και χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό αφαιρέθηκαν σταδιακά από την προτεινόμενη δομή του ερωτηματολογίου οι παράγοντες με χαμηλή εσωτερική συνοχή. Αρχικά αφαιρέθηκε ο παράγοντας Ασφάλεια αλλά, ενώ οι δείκτες της παραγοντικής ανάλυσης βελτιώθηκαν, δεν έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα. Στη συνέχεια αφαιρέθηκαν και τα ερωτήματα του παράγοντα Ηδονισμού. Οι δείκτες της

ανάλυσης βελτιώθηκαν και πάλι αλλά δεν έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα. Έπειτα, αφαιρέθηκαν τα ερωτήματα του παράγοντα Καλοσύνης. Και σε αυτήν περίπτωση βελτιώθηκαν οι δείκτες του μοντέλου χωρίς όμως να φτάσουν σε αποδεκτά επίπεδα. Στη συνέχεια αφαιρέθηκαν τα ερωτήματα του παράγοντα δύναμη. Με την αφαίρεση των ερωτημάτων του παράγοντα Δύναμης οι δείκτες σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα (Πίνακας 11). Στο μοντέλο αυτό τα ερωτήματα εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές φορτίσεις στους αντίστοιχους παράγοντες (Πίνακας 12).

Πίνακας 11

Δείκτες σύμπτωσης των αναλύσεων για το PVQ

	Αρχικό μοντέλο	Μοντέλο 2	Μοντέλο 3	Μοντέλο 4	Μοντέλο 5
χ^2	2056.40	1345.38	1074.58	837.82	535.58
df	675	472	387	315	236
χ^2 /df ratio	3.04	2.85	2.77	2.65	2.26
NNFI	.728	.787	.806	.825	.875
CFI	.765	.820	.839	.854	.902
GFI	.795	.837	.854	.871	.904
AGFI	.751	.794	.813	.833	.868
SRMR	.070	.068	.067	.067	.054
RMSEA	.073	.070	.068	.066	.058

Σημείωση: Μοντέλο 2 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ασφάλεια, Μοντέλο 3 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ασφάλεια και Ηδονισμό, Μοντέλο 4 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ασφάλεια, Ηδονισμό, και Καλοσύνη, Μοντέλο 5 = Αρχικό μοντέλο χωρίς Ασφάλεια, Ηδονισμό, Καλοσύνη και Δύναμη.

Πίνακας 12

Φορτίσεις επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης για το PVQ.

Ερώτημα	Parameter estimate	SE	Standardized estimate	T	R ²
1. Είναι σημαντικό να σκέφτεται καινούριες ιδέες και να είναι δημιουργικό.	.609	.048	.635	12.58	.403
2. Είναι σημαντικό να πιστεύει ότι καθένας στον κόσμο πρέπει να αντιμετωπίζεται ισότιμα.	.616	.050	.615	12.32	.378
3. Είναι σημαντικό να δείχνει τις ικανότητές του.	.800	.062	.665	12.81	.442
4. Είναι σημαντικό να κάνει πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή του.	.823	.056	.766	14.78	.587
5. Πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να κάνουν ό, τι τους λένε.	.646	.060	.546	10.84	.298
6. Είναι σημαντικό να ακούει ανθρώπους διαφορετικούς από αυτό.	.586	.052	.569	11.29	.324
7. Σκέφτεται ότι είναι σημαντικό να μην ζητούν οι άνθρωποι περισσότερα από αυτά που έχουν.	.785	.058	.664	13.60	.441
8. Είναι σημαντικό να παίρνει αποφάσεις για ό, τι κάνει.	.678	.058	.605	11.78	.366
9. Είναι σημαντικό να είναι επιτυχημένο.	.728	.056	.670	12.88	.449
10. Του αρέσει να παίρνει	.764	.059	.676	12.94	.457

ρίσκα.					
11. Είναι σημαντικό να συμπεριφέρεται πάντα σωστά.	.644	.056	.572	11.44	.327
12. Είναι σημαντικό να πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να νοιάζονται για τη φύση.	.527	.049	.533	10.69	.284
13. Είναι σημαντικό να έχει θρησκευτική πίστη.	.634	.051	.613	12.41	.375
14. Είναι σημαντικό να πιστεύει ότι είναι καλό να προβληματίζεται για διάφορα θέματα.	.607	.060	.514	10.14	.264
15. Πιστεύει ότι όλοι οι άνθρωποι στον κόσμο πρέπει να ζουν σε αρμονία.	.485	.048	.519	10.09	.269
16. Σκέφτεται ότι είναι σημαντικό να είναι κανείς φιλόδοξος/η.	.645	.055	.617	11.81	.381
17. Πιστεύει ότι είναι καλύτερα τα πράγματα να γίνονται με παραδοσιακό τρόπο.	.879	.056	.744	15.79	.554
18. Είναι σημαντικό να είναι υπάκουο.	.694	.054	.628	12.74	.394
19. Θέλει να αντιμετωπίζονται όλοι οι άνθρωποι με δικαιοσύνη.	.538	.048	.571	11.30	.326
20. Του αρέσουν οι εκπλήξεις.	.496	.056	.488	8.92	.238
21. Πιστεύει ότι είναι σημαντικό να προοδεύει.	.594	.062	.519	9.61	.269
22. Είναι σημαντικό να είναι	.521	.052	.526	10.10	.277

ανεξάρτητο.					
23. Πιστεύει ότι είναι σημαντικό να είναι κανείς ευγενικός με τους ανθρώπους.	.698	.048	.702	14.69	.493
24. Είναι σημαντικό να είναι ταπεινό και μετριοφρων.	.763	.059	.633	12.85	.401
25. Είναι σημαντικό να νοιάζεται για τη φύση.	.658	.050	.634	13.21	.402

Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου εξετάστηκε με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου, εκτός από τον παράγοντα Ασφάλεια ($< .60$). Οι δείκτες εσωτερικής συνοχής που εμφάνισαν οι παράγοντες Ηδονισμός, Καλοσύνη, Δύναμη και Διέγερση ήταν χαμηλότεροι του $.70$. Ωστόσο, δείκτες αυτού του επιπέδου θεωρούνται αποδεκτοί για παράγοντες με λιγότερα από 10 ερωτήματα (Pallant, 2005).

3.4 Κλίμακα Αξιών Ζωής (LVI)

Εγκυρότητα ερωτηματολογίου

Για την εξέταση της εγκυρότητας του ερωτηματολογίου χρησιμοποιήθηκε η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση με το EQS 6.1 (Bentler, 2004). Αρχικά εξετάστηκε η σύμπτωση των δεδομένων με την προτεινόμενη από τους Crace και Brown (1995) δομή του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν την προτεινόμενη δομή (Πίνακας 13). Από την ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των ερωτημάτων προέκυψε ότι τα ερωτήματα 42 (να ζω σύμφωνα με τις αρχές μου) και 36 (να μην αναζητώ ανταμοιβές γι' αυτά που κάνω) εμφάνισαν εξαιρετικά χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό εξετάστηκαν δύο επιπλέον μοντέλα. Στο πρώτο από αυτά αφαιρέθηκε το ερώτημα 42. Τα αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν τη δομή του ερωτηματολογίου (Πίνακας 13). Στη συνέχεια αφαιρέθηκε και το ερώτημα 36. Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση εμφάνισε οριακούς αλλά αποδεκτούς δείκτες

σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα υποστηρίζοντας τη παραγοντική δομή του ερωτηματολογίου. Πιο συγκεκριμένα, ενώ το χ^2 ήταν στατιστικά σημαντικό, οι υπόλοιποι δείκτες ήταν σε αποδεκτά επίπεδα (Πίνακας 13). Επιπλέον όλα τα ερωτήματα εμφάνισαν στατιστικά σημαντικές φορτίσεις στους αντίστοιχους παράγοντες (Πίνακας 14).

Πίνακας 13

Δείκτες σύμπτωσης των αναλύσεων για το LVI

	Αρχικό μοντέλο	Αρχικό μοντέλο χωρίς το 42	Αρχικό μοντέλο χωρίς το 42 και το 36
χ^2	1161.29	1088.27	1010.75
df	718	683	642
χ^2 /df ratio	1.61	1.59	1.57
NNFI	.861	.871	.880
CFI	.884	.893	.901
GFI	.824	.831	.838
AGFI	.779	.787	.793
SRMR	.069	.061	.052
RMSEA	.050	.049	.048

Πίνακας 14

Φορτίσεις επιβεβαιωτικής παραγοντικής ανάλυσης για το LVI

Ερώτημα	Parameter estimate	SE	Standardized estimate	t	R ²
1. Να θέτω προκλητικούς στόχους	.345	.062	.353	5.55	.125
2. Να αρέσω στους άλλους	.565	.065	.539	8.64	.291
3. Να προσπατεύω το περιβάλλον	.827	.052	.848	15.86	.719
4. Να έχω ευαισθησία στις	.596	.056	.639	10.62	.408

ανάγκες των άλλων					
5. Να έχω καινούριες ιδέες	.672	.058	.699	11.59	.489
6. Να είμαι οικονομικά επιτυχημένος/ή	.728	.066	.675	10.96	.455
7. Να προσέχω το σώμα μου	.588	.055	.661	10.65	.437
8. Να είμαι μετριόφρων	.640	.073	.626	8.74	.391
9. Να είμαι ανεξάρτητος/η	.434	.062	.449	7.02	.202
10. Να αποδέχομαι τη θέση μου στο κοινωνικό μου περιβάλλον	.469	.056	.518	8.32	.268
11. Να έχω χρόνο για τον εαυτό μου	.554	.051	.668	10.75	.447
12. Να είμαι αξιόπιστος/η	.508	.050	.634	10.21	.402
13. Να χρησιμοποιώ την επιστήμη για το κοινό καλό	.606	.066	.601	9.20	.361
14. Να πιστεύω σε μια ανώτερη δύναμη	.869	.077	.768	11.34	.590
15. Να βελτιώνω την απόδοσή μου	.448	.041	.662	10.98	.438
16. Να είμαι αποδεκτός/ή από τους άλλους	.487	.053	.575	9.26	.331
17. Να προστατεύω το περιβάλλον	.806	.049	.866	16.37	.751
18. Να βοηθώ τους άλλους	.640	.048	.764	13.35	.584
19. Να δημιουργώ καινούρια πράγματα	.670	.052	.759	12.88	.576
20. Να κερδίζω χρήματα	.908	.065	.831	14.04	.691
21. Να έχω καλή φυσική κατάσταση	.573	.049	.716	11.77	.513

22. Να είμαι μετρίοφρων	.874	.079	.871	11.08	.759
23. Να δίνω τη γνώμη μου	.576	.054	.659	10.66	.434
24. Να σέβομαι τις παραδόσεις του κοινωνικού περιβάλλοντός μου	.599	.055	.650	10.79	.422
25. Να έχω χρόνο για να σκεφτώ	.551	.053	.650	10.41	.423
26. Να είμαι άξιος/α εμπιστοσύνης	.527	.047	.688	11.24	.474
27. Να γνωρίζω πράγματα για την επιστήμη	.662	.061	.699	10.78	.489
28. Να πιστεύω ότι υπάρχει κάτι ανώτερο από εμάς	.885	.077	.777	11.46	.604
29. Να δουλεύω σκληρά για να βελτιώνομαι	.481	.046	.627	10.37	.394
30. Να νιώθω ότι ανήκω κάπου	.469	.054	.535	8.62	.286
31. Να εκτιμώ την ομορφιά της φύσης	.597	.055	.632	10.90	.400
32. Να ενδιαφέρομαι για τα δικαιώματα των άλλων	.609	.052	.688	11.81	.473
33. Να ανακαλύπτω καινούρια πράγματα ή ιδέες	.610	.053	.695	11.51	.483
34. Να είμαι πλούσιος/α	.849	.070	.736	12.14	.541
35. Να έχω καλές αθλητικές ικανότητες	.726	.055	.783	13.13	.613
37. Να ελέγχω το χρόνο μου	.546	.055	.620	9.99	.385
38. Να λαμβάνω υπόψη το κοινωνικό περιβάλλον όταν παίρνω αποφάσεις	.611	.055	.668	11.17	.447

39. Να έχω ένα χώρο δικό μου	.430	.052	.526	8.20	.277
40. Να ανταποκρίνομαι στις υποχρεώσεις μου	.471	.050	.592	9.41	.350
41. Να είμαι καλός/ή στα μαθηματικά	.485	.078	.420	6.18	.177

Αξιοπιστία ερωτηματολογίου

Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου εξετάσθηκε με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για τους περισσότερους από τους παράγοντες του ερωτηματολογίου. Χαμηλό δείκτη εσωτερικής συνοχής (< .60) εμφάνισαν οι παράγοντες Επίτευξη στόχων, Να είμαι αποδεκτός, Ανεξαρτησία, και Ενδιαφέρον για την επιστήμη (Πίνακας 7). Ο παράγοντας εκούσια απομόνωση εμφάνισε δείκτη εσωτερικής συνοχής χαμηλότερο του .70. Ωστόσο, δείκτες αυτού του επιπέδου θεωρούνται αποδεκτοί για παράγοντες με λιγότερα από 10 ερωτήματα (Pallant, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Συζήτηση

Στόχος της συγκεκριμένης έρευνας ήταν η διερεύνηση της παραγοντικής δομής της Κλίμακας Γενικών Αξιών (Schwartz, 1992), του Ερωτηματολογίου Προφίλ Αξιών (Schwartz et al., 2001) και της Κλίμακας Αξιών Ζωής (Crace & Brown, 1995) σε ελληνικό δείγμα. Τα αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων έδειξαν ότι αν και τα αρχικά μοντέλα που πρότειναν ο Schwartz (1992) για την Κλίμακα Γενικών Αξιών, οι Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess και Harris (2001) για το Ερωτηματολόγιο του Προφίλ Αξιών και οι Crace και Brown (1995) για την Κλίμακα Αξιών Ζωής δεν είχαν καλή προσαρμογή στα δεδομένα, εντούτοις με την αφαίρεση ορισμένων ερωτημάτων οι δείκτες ήταν ικανοποιητικοί.

4.1. Εγκυρότητα και αξιοπιστία της Κλίμακας Αξιών του Schwartz

Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση χρησιμοποιήθηκε για να ελεγχθεί η παραγοντική εγκυρότητα του ερωτηματολογίου. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε έδωσε τις ακόλουθες τιμές: $\chi^2 = 3733.74$, $df = 944$, $\chi^2/df = 3.95$, $GFI = .782$, $AGFI = .751$, $CFI = .742$, $SRMR = .078$, $RMSEA = .068$. Τα αρχικά αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων δεν δείχνουν καλή προσαρμογή στο μοντέλο. Ο δείκτης Comparative Fit Index (CFI) κυμαίνεται σε αποδεκτά επίπεδα όταν είναι ($>.90$). Οι δείκτες Standardised Root Mean-square Residual (SRMR) όταν είναι ($<.08$) και ο δείκτης Root Mean Squared Error of Approximation (RMSEA) όταν είναι ($<.05$). Το αρχικό μοντέλο δεν δούλεψε, αφαιρώντας όμως από το μοντέλο κάποιους από τους παράγοντες η τελική δομή του ερωτηματολογίου που προέκυψε είναι αρκετά βελτιωμένη. Από την εξέταση της εσωτερικής συνοχής των παραγόντων της προτεινόμενης δομής του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι ορισμένοι παράγοντες εμφάνισαν χαμηλή και μη αποδεκτή εσωτερική συνοχή ($\alpha <.60$) (Πίνακας 3). Τα ερωτήματα των παραγόντων αυτών εμφάνισαν και χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό αφαιρέθηκαν σταδιακά από την προτεινόμενη δομή του ερωτηματολογίου οι παράγοντες με χαμηλή εσωτερική συνοχή (Ηδονισμό, Δύναμη, Επίτευξη στόχων, Αυτό-προσδιορισμό και Διέγερση). Ερωτήματα όπως μάθηση (π.χ. να απολαμβάνω τη βελτίωση μου και τη μάθηση νέων πραγμάτων), κοινωνική δύναμη (π.χ. επιβολή πάνω στους άλλους, κυριαρχία), φιλοδοξία (π.χ. να είμαι εργατικός/ή, να έχω υψηλούς στόχους),

ανεξαρτησία (π.χ. να βασίζομαι στον εαυτό μου, να είμαι αυτόνομος) και συναρπαστική ζωή (π.χ. ζωή πλούσια σε εμπειρίες και προκλήσεις) που αντιστοιχούν στις αξίες Ηδονισμού, Δύναμης, Επίτευξη στόχων, Αυτό-προσδιορισμού και Διέγερσης φαίνεται πως για τα παιδιά αυτής της ηλικίας δεν είναι και τόσο σημαντικά. Πιθανά αξίες όπως οι παραπάνω να μην αντιλαμβάνονται από μαθητές και μαθήτριες γυμνασίου καθώς δεν έχουν αναπτυχθεί ακόμη οι παραπάνω αξίες σε αυτές τις ηλικίες. Με την αφαίρεση των ερωτημάτων των παραπάνω παραγόντων (Ηδονισμό, Επίτευξη στόχων, Αυτό-προσδιορισμό, Διέγερση) οι δείκτες σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα όπως φαίνεται στο μοντέλο 6 του πίνακα 10. Ο δείκτης CFI είναι $CFI = .902$, ο δείκτης SRMR είναι $SRMR = .043$ και ο δείκτης RMSEA είναι $RMSEA = .056$.

Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη υψηλών συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Ο παράγοντας Κομφορμισμός εμφάνισε υψηλή συσχέτιση με τους παράγοντες Καλοσύνη, Παγκοσμιότητα και Ασφάλεια. Ο παράγοντας παράδοση εμφάνισε υψηλή συσχέτιση με τους εξής παράγοντες: Παγκοσμιότητα, Ασφάλεια και Καλοσύνη. Ο παράγοντας Καλοσύνη εμφάνισε υψηλή συσχέτιση με τους παράγοντες Παγκοσμιότητα και Ασφάλεια.

Με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α εξετάστηκε η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου και τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για πολλούς από τους παράγοντες του ερωτηματολογίου. Χαμηλό δείκτη εσωτερικής συνοχής ($< .60$) εμφάνισαν οι παράγοντες Ηδονισμός, Δύναμη, Επίτευξη στόχων και Αυτό-προσδιορισμός. Παρόμοια αποτελέσματα υπάρχουν και σε έρευνα στην Ρωσία των Panyusheva και Efremova (2012).

Ο Spini (2003) επιβεβαιώνει τα συμπεράσματα του Schwartz (Schwartz, 1994, Schwartz & Sagiv, 1995) σχετικά με τη νομιμότητα της χρήσης της Κλίμακας Γενικών Αξιών του Schwartz (SVS) ως μέσο για τη διαπολιτισμική έρευνα. Η έρευνα του Spini (2003) αφορά τη μέτρηση της ισοδυναμίας των 10 αξιών που προέρχονται από το διαρθρωτικό μοντέλο αξιών του Schwartz και μετρούνται από την κλίμακα αξιών του Schwartz σε 21 χώρες. Η ισοδυναμία της μέτρησης στους πολιτισμούς αποτελεί προϋπόθεση για τη γενίκευση του οργάνου.

4.2 Εγκυρότητα και αξιοπιστία του Ερωτηματολογίου του Προφίλ Αξιών

Όσον αφορά τον έλεγχο της παραγοντικής εγκυρότητας του PVQ η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση που χρησιμοποιήθηκε όπως και παραπάνω με το SVS εμφάνισε τις ακόλουθες τιμές: $\chi^2 = 2056.40$, $df = 675$, $\chi^2/df = 3.04$, $GFI = .795$, $AGFI = .751$, $CFI = .765$, $SRMR = .070$, $RMSEA = .073$. Τα αρχικά αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων δεν δείχνουν καλή προσαρμογή στο μοντέλο. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν την προτεινόμενη δομή. Αφαιρώντας όμως από το μοντέλο κάποιους από τους παράγοντες η τελική δομή του ερωτηματολογίου που προέκυψε είναι αρκετά βελτιωμένη. Από την εξέταση της εσωτερικής συνοχής των παραγόντων της προτεινόμενης δομής του ερωτηματολογίου προέκυψε ότι ορισμένοι παράγοντες εμφάνισαν χαμηλή και μη αποδεκτή εσωτερική συνοχή ($\alpha < .60$) (Πίνακας 5). Τα ερωτήματα των παραγόντων αυτών εμφάνισαν και χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Για το λόγο αυτό αφαιρέθηκαν σταδιακά από την προτεινόμενη δομή του ερωτηματολογίου οι παράγοντες με χαμηλή εσωτερική συνοχή (Ασφάλεια, Ηδονισμό, Καλοσύνη και Δύναμη). Ερωτήματα όπως το να πιστεύει ότι είναι σημαντικό να υπάρχει μια σταθερή διακυβέρνηση, το να ψάχνει κάθε ευκαιρία για να κάνει πράγματα που το διασκεδάζουν, το να συγχωρεί τους ανθρώπους που έκαναν λάθος και τέλος το να θέλει για παράδειγμα να είναι πάντα αυτός/ή που παίρνει τις αποφάσεις και να θέλει να είναι ο/η αρχηγός) που αντιστοιχούν στις αξίες ασφάλειας, ηδονισμού, καλοσύνης και δύναμης πολύ πιθανά τα παιδιά να μην είναι σε θέση να κατανοήσουν και να αντιληφθούν το νόημα και τη σημασία τους ή το βαθμό σημαντικότητάς τους. Ίσως αξίες όπως οι παραπάνω να μην είναι και τόσο χαρακτηριστικές για τις συγκεκριμένες ηλικιακές ομάδες ή ακόμη και στον ελληνικό πληθυσμό γενικότερα. Προφανώς σε άλλες χώρες κάποιες αξίες βρίσκονται ιεραρχικά πιο πάνω σε σχέση με άλλες που πιθανώς στον ελληνικό πληθυσμό εκείνες να έχουν υψηλότερη θέση (π.χ. Παράδοση). Με την αφαίρεση των ερωτημάτων των παραπάνω παραγόντων (Ασφάλεια, Ηδονισμό, Καλοσύνη και Δύναμη) οι δείκτες σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα έφτασαν σε αποδεκτά επίπεδα όπως φαίνεται στο μοντέλο 6 του πίνακα 10. Ο δείκτης CFI είναι $CFI = .902$, ο δείκτης SRMR είναι $SRMR = .054$ και ο δείκτης RMSEA είναι $RMSEA = .058$.

Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη μέτριων συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Ο παράγοντας παγκοσμιότητα

εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες Αυτο-προσδιορισμό, Κομφορμισμό και με τον παράγοντα Παράδοση ενώ χαμηλή συσχέτιση εμφάνισε με τους παράγοντες Διέγερση και Επίτευξη στόχων. Ο παράγοντας Αυτό-προσδιορισμός εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Διέγερση, Επίτευξη στόχων, Κομφορμισμό και Παράδοση. Ο παράγοντας διέγερση εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες Επίτευξης στόχου, Κομφορμισμού και Παράδοσης. Ο παράγοντας επίτευξης στόχου εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες Κομφορμισμό και Παράδοσης. Ο παράγοντας κομφορμισμός εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τον παράγοντα παράδοση.

Με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α εξετάστηκε η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου. Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για όλους τους παράγοντες του ερωτηματολογίου, εκτός από τον παράγοντα ασφάλεια (<.60). Οι δείκτες εσωτερικής συνοχής που εμφάνισαν οι παράγοντες ηδονισμός, καλοσύνη, αυτό-προσδιορισμό, δύναμη και διέγερση ήταν λίγο χαμηλότεροι του .70 ωστόσο δείκτες αυτού του επιπέδου θεωρούνται αποδεκτοί.

4.3 Εγκυρότητα και αξιοπιστία του Ερωτηματολογίου του Προφίλ Αξιών

Με την ίδια διαδικασία όπως παραπάνω ελέγχθηκε η παραγοντική εγκυρότητα και για το τρίτο ερωτηματολόγιο (LVI). Αρχικά τα αποτελέσματα της ανάλυσης δεν επιβεβαίωσαν την προτεινόμενη δομή (Πίνακας 13). Από την ανάλυση συσχέτισης μεταξύ των ερωτημάτων προέκυψε ότι τα ερωτήματα 42 (να ζω σύμφωνα με τις αρχές μου) που ανήκει στο παράγοντα Πνευματικότητα (spirituality) και 36 (να μην αναζητώ ανταμοιβές γι' αυτά που κάνω) που περιλαμβάνεται στον παράγοντα Ταπεινότητα (humility) εμφάνισαν εξαιρετικά χαμηλές συσχετίσεις με τα υπόλοιπα ερωτήματα. Έτσι λοιπόν αφαιρέθηκαν αυτά τα δύο ερωτήματα. Η επιβεβαιωτική παραγοντική ανάλυση εμφάνισε οριακούς αλλά αποδεκτούς δείκτες σύμπτωσης του μοντέλου με τα δεδομένα υποστηρίζοντας τη παραγοντική δομή του ερωτηματολογίου. Η ανάλυση που πραγματοποιήθηκε έδωσε τις ακόλουθες τιμές: $\chi^2 = 1010.75$, $df = 642$, $\chi^2/df = 1.57$, $GFI = .838$, $AGFI = .793$, $CFI = .901$, $SRMR = .052$, $RMSEA = .048$.

Από τα αποτελέσματα της ανάλυσης συσχέτισης προκύπτει η ύπαρξη μέτριων συσχετίσεων μεταξύ των παραγόντων του ερωτηματολογίου. Ο παράγοντας Επίτευξη

στόχων εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Αποδεκτός/ή, Υγιής και δραστήριος και Αξιοπιστία ενώ χαμηλή συσχέτιση εμφάνισε με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για το περιβάλλον, Ενδιαφέρον για τους άλλους, Δημιουργικότητα, Οικονομική ευημερία, Ταπεινότητα, Ανεξαρτησία, Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια, Ενδιαφέρον για την επιστήμη και τέλος την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Αποδεκτός/ή εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Ανεξαρτησία και Εκούσια απομόνωση ενώ μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για το περιβάλλον, Ενδιαφέρον για τους άλλους, Δημιουργικότητα, Οικονομική ευημερία, Ταπεινότητα, Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια, Αξιοπιστος/η, Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Ενδιαφέρον για το περιβάλλον εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για τους άλλους και για την Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια ενώ χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Δημιουργικότητα, Οικονομική ευημερία, Υγιής και δραστήριος, Ταπεινότητα, Εκούσια απομόνωση, Αξιοπιστία, Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Ενδιαφέρον για τους άλλους εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τον παράγοντα: Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια ενώ χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Δημιουργικότητα, Οικονομική ευημερία, Υγιής και δραστήριος, Ταπεινότητα, Ανεξαρτησία, Εκούσια απομόνωση, Αξιοπιστος/η, Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Δημιουργικότητα εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια και Εκούσια απομόνωση, ενώ χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Οικονομική ευημερία, Υγιής και δραστήριος, Ταπεινότητα, Ανεξαρτησία, Αξιοπιστία, Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Οικονομική ευημερία εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Υγιής και δραστήριος, Ταπεινότητα, Ανεξαρτησία, Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια, Εκούσια απομόνωση, Αξιοπιστία, Ο παράγοντας Υγιής και δραστήριος εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Ταπεινότητα. Ο παράγοντας Ταπεινότητα εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Ανεξαρτησία, Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια, Εκούσια απομόνωση και Αξιοπιστία. Ο παράγοντας Ανεξαρτησία εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τους παράγοντες: Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια, Εκούσια απομόνωση και Αξιοπιστία και χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Πίστη στις παραδόσεις και την οικογένεια εμφάνισε μέτρια

συσχέτιση με τον παράγοντα: Αξιοπιστία και χαμηλή συσχέτιση με τον παράγοντα: Εκούσια απομόνωση. Ο παράγοντας Εκούσια απομόνωση εμφάνισε μέτρια συσχέτιση με τον παράγοντα: Αξιοπιστία και χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για την επιστήμη και Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Αξιοπιστία εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τους παράγοντες: Ενδιαφέρον για την επιστήμη και την Πνευματικότητα. Ο παράγοντας Ενδιαφέρον για την επιστήμη εμφάνισε χαμηλή συσχέτιση με τον παράγοντα: Πνευματικότητα.

Η αξιοπιστία του ερωτηματολογίου εξετάσθηκε με τον δείκτη εσωτερικής συνοχής Cronbach α . Τα αποτελέσματα της ανάλυσης έδειξαν αποδεκτούς δείκτες για τους περισσότερους από τους παράγοντες του ερωτηματολογίου. Χαμηλό δείκτη εσωτερικής συνοχής ($<.60$) εμφάνισαν οι παράγοντες επίτευξη στόχων, το να ανήκω κάπου, ανεξαρτησία και το να ενδιαφέρομαι για την επιστήμη. Σε έρευνα που πραγματοποιήθηκε σε 92 σπουδαστές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, 159 φοιτητές και 63 εργαζομένους σε δείγμα ατόμων από Πορτογαλία και Αμερική χαμηλό δείκτη εσωτερικής συνοχής είχε ο παράγοντας ανεξαρτησία. Οι υπόλοιποι παράγοντες ήταν σε αποδεκτά επίπεδα (Almeida, 2005).

Τα αποτελέσματα της επιβεβαιωτικής ανάλυσης παραγόντων έδειξαν ότι τα αρχικά μοντέλα που πρότειναν ο Schwartz (1992) για την Κλίμακα Αξιών, οι Schwartz, Melech, Lehmann, Burgess και Harris (2001) για το Ερωτηματολόγιο του Προφίλ Αξιών και οι Crace και Brown (1995) για την Κλίμακα Αξιών Ζωής δεν είχαν απόλυτα καλή προσαρμογή στα δεδομένα που προήλθαν από το Ελληνικό δείγμα. Οι παραπάνω ερευνητές (Schwartz, 1992, Schwartz et al., 2001, Crace & Brown, 1995) δημιούργησαν εργαλεία μέτρησης αξιών τα οποία έχουν χρησιμοποιηθεί σε διάφορους πολιτισμούς. Τα αποτελέσματα όμως μπορεί να διαφέρουν καθώς οι αξίες ως σύνολο ηθικών αντιλήψεων που τυχαίνει να κυριαρχούν σε μια δεδομένη κοινωνία, υπόκεινται σε μεταβολές που εξαρτώνται από την κοινωνία στην οποία εφαρμόζονται. Για παράδειγμα το γεωγραφικό περιβάλλον, η τοποθεσία μιας κοινωνίας, μπορεί να επιδράσει στις αξίες. Ένας μεσογειακός λαός θα έχει ιεραρχικά πιο πάνω κάποιες αξίες σε σχέση με έναν της βόρειας Ευρώπης. Αλλά και το πολιτισμικό περιβάλλον μπορεί να καθορίσει τις αξίες μιας κοινωνίας. Για παράδειγμα οι αξίες και οι κώδικες ηθικής που αφορούν τις κοινωνίες της Κίνας και της Ιαπωνίας είναι σημαντικά αντίθετες με εκείνες των Δυτικών κοινωνιών. Ακόμη και η τεχνολογία μπορεί να επηρεάσει τις αξίες που κυριαρχούν σε

μια κοινωνία. Αλλά ακόμη και στο ίδιο περιβάλλον οι αξίες δεν παραμένουν στατικές αλλά εξελίσσονται όπως εξελίσσεται και η ίδια η κοινωνία. Βέβαια υπάρχουν κάποιες αξίες οι οποίες είναι παγκόσμιες και ισχύουν για κάθε μορφή κοινωνίας. Πρόκειται για πολύ βασικές αξίες που αφορούν την ελευθερία, την ασφάλεια και την ουσία της ύπαρξής μας. Στον Ελληνικό πληθυσμό οι παραδοσιακές κοινωνικές δομές όπως η οικογένεια και η θρησκεία αποτελούν βασικό κομμάτι του αξιακού συστήματος του ανθρώπινου πολιτισμού. Όμως τα παιδιά δέχονται και μεγάλη επίδραση από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας που διαμορφώνουν την ικανότητα ηθικής κρίσης.

Το σχολείο λοιπόν καθώς έχει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της διανοητικής και ηθικής διαμόρφωσης του παιδιού, πρέπει να θέτει στόχους και να παρέχει τις κατάλληλες μεθόδους διδασκαλίας ώστε να εδραιώνονται αξίες που θα βοηθήσουν τον μαθητή να διαμορφώσει την προσωπικότητά του και να ενσωματωθεί στο κοινωνικό του περιβάλλον. Είναι όμως φανερό ότι υπάρχει μια σύγχυση καθορισμού των αξιών από τους μαθητές. Αυτό εξηγείται από την ποικιλία και την διαφορετική έμφαση που δίνεται από τα πολιτισμικά και εκπαιδευτικά πλαίσια. Οι εκπαιδευτικοί λοιπόν καλούνται να εφαρμόσουν προγράμματα εκπαίδευσης αξιών που είναι αποδεκτές και αναγνωρίζονται από όλους τους πολιτισμούς, όλες τις θρησκείες και όλα τα δημοκρατικά κράτη. Βέβαια δεν πρέπει να παραβλέπεται το γεγονός ότι οι βασικές αρχές προέρχονται στα παιδιά από το οικογενειακό τους περιβάλλον και διαμορφώνονται σημαντικές πτυχές του χαρακτήρα τους. Επίσης όμως δεν πρέπει να αποκρύπτεται το γεγονός ότι οι άνθρωποι κατά τη διάρκεια της ζωής τους δέχονται ποικίλα ερεθίσματα από το περιβάλλον που τους οδηγούν στην αλλαγή στάσεων, ιδεών και συμπεριφορών.

4.4 Σύνοψη

Συνολικά η Κλίμακα Αξιών Ζωής εμφάνισε πιο ικανοποιητικούς δείκτες αξιοπιστίας και εγκυρότητας από την Κλίμακα Γενικών Αξιών και από το Ερωτηματολόγιο του Προφίλ Αξιών. Η Κλίμακα Αξιών Ζωής αναφέρεται σε αντιλήψεις και «πιστεύω» που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και τη λήψη αποφάσεων και αποτελεί ένα κατάλληλο εργαλείο για την ποσοτικοποίηση των ηθικών αξιών στην εφηβική ηλικία. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι το σχολείο διαθέτει ευρύτερα περιθώρια για να διδάξει αξίες και να ενισχύσει την ηθική

ανάπτυξη των παιδιών. Η διδασκαλία δεν θα πρέπει να αποβλέπει μόνο στη μετάδοση γνώσεων αλλά και στην ολόπλευρη ανάπτυξη της προσωπικότητας του μαθητή. Η παιδοκεντρικότητα αποτελεί μια σύγχρονη αντίληψη στην παιδαγωγική και μπορεί να συντελεστεί μέσω της καλλιέργειας των αξιών της αυτενέργειας και της αυτονομίας του μαθητή, της ανάπτυξης της κοινωνικότητάς του, της ανάπτυξης της ικανότητας εξεύρεσης τεχνικών λύσεων και της ανακάλυψης της γνώσης από τον ίδιο. Ο δάσκαλος γίνεται ο σύμβουλος και ο καθοδηγητής των μαθητών του όταν αντιλαμβάνεται ότι οι μαθητές αδυνατούν να ανταποκριθούν. Ο δάσκαλος οφείλει με τις ενέργειές του να βοηθά το παιδί στην απόκτηση αυτενεργού σκέψης και δράσης ώστε αυτό να αναπτύξει τις ικανότητές του και να αυτονομηθεί. Επιπλέον, η εργασία κατά ομάδες βοηθάει τους μαθητές να αναπτύξουν κοινωνικότητα και αυτοαντίληψη. Μέσα σε ένα τέτοιο περιβάλλον ο μαθητής αυτονομείται και οδηγείται σιγά-σιγά στην ανεξαρτησία. Η ανεξαρτησία αυτή βοηθά το μαθητή να αντιληφθεί το αίσθημα της ευθύνης και του χρέους. Τα παιδιά θα μάθουν να υιοθετούν κοινές αξίες που είναι από όλους αποδεκτές και σεβασμό για την ατομικότητα του άλλου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ V

Βιβλιογραφία

- Allport, G. W., Vernon, P. E., & Lindzey, G. (1960). *Study of Values. A Scale for Measuring the Dominant Interests in Personality*. 3rd ed. Cambridge, MA: Riverside Press.
- Arizmendi, T. G., Beutler, L. E., Shanfield, S., Crago, M., & Hagaman, R. (1985). Client-therapist value similarity and psychotherapy outcome: A microscopic analysis. *Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 22, 16-21.
- Braithwaite, V. A., Valerie A., & Law, H. G. (1985). Testing the adequacy of the Rokeach Value Survey. *Journal of Personality and Social Psychology*, 49 (1), 250-263.
- Braithwaite, V. A., & Blamey, R. (1998). Consensus, stability and meaning in abstract social values. *Australian Journal of Political Science*, 33, 363-380.
- Brown, D. (1996). A holistic, values-based model of life role decision making and satisfaction. In D. Brown, & L. Brooks et al. (Eds.), *Career Choice and Development* (3rd ed., pp. 337-372). San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Brown, D., & Crace, R. K. (1995). Values and life role decision making. *Career Development Quarterly*, 44, 211-223.
- Brown, D., & Crace, R. K. (1996). Values in life role choices and outcome: A conceptual model. *Career Development Quarterly*, 44, 211-223.
- Caprara, G. V., Schwartz, S., Capanna, C., Vecchione, M., & Barbaranelli, C. (2006). Personality and Politics: Values, Traits and Political Choice. *International Society of Political Psychology*, 27, No. 1: 1-28.
- Cooper, J. (2000). A self-standards model of cognitive dissonance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 24, 149-171.
- Crace, R. K., & Brown, D. (1995). *Life values inventory*. Minneapolis: National Computer Systems.
- Cukur, C. S., Guzman, M. R., & Carlo, G. (2004). Religiosity, values and horizontal and vertical individualism-collectivism: A study of Turkey, the United States and the Philippines. Faculty Publications, department of psychology. Paper 377. Vol. 12 No. 1.

- Dreezens, E., Martijn, C., Tenbült, P., Kok, G., & de Vries, N. K. (2005). Food and Values: an examination of values underlying attitudes toward genetically modified and organically growth food products, 44, No. 1: 115-122.
- England, G. W. (1967). Personal value systems of American managers. *Academy of Management Journal*, 10, 53-68.
- England, G. W. (1978). Managers and their value systems: A five-country comparative study. *Columbia Journal of World Business*, 13: 35-44.
- Feather, N. T. (1973). The measurement of values: Effects of different assessment procedures. *Australian Journal of Psychology*, 25, No. 3: 221-231.
- Feather, N.T. (1994). Values and National Identification: Australian Evidence. *Australian Journal of Psychology*, 46, No. 1: 35–40.
- Fontaine, J., & Schwartz, S. H. (1996). *Universality and bias in the structure of psychological questionnaire data*. Paper presented at the XIII Congress of the International Association of Cross-Cultural Psychology, Montreal, Canada.
- Friedman, B., Kahn, P. H., Jr., & Borning, A. (2006). Value sensitive design and information systems. In P. Zhang & D. Galletta (Eds.), *Human-computer interaction in management information systems: Foundations* (pp. 348-372). New York: M. E. Sharpe.
- Grube, J. W., Mayton D. M., Ball, S. J., & Rokeach, B. (1994). Inducing Change in Values, Attitudes and Behaviors: Belief System Theory and the Method of Value Self-Confrontation. *Journal of Social Issues*, 50, No. 1: 153-174.
- Guttman, L. A. (1968). A general non metric technique for finding the smallest coordinate space for a configuration of points. *Psychometrika*, 33, No. 1: 469-506.
- Halman, L., & De Moor, R. (1994). Value shift in Western societies. In P. Ester, L. Halman, & R. de Moor (Eds.), *The Individualizing Society: Value Change in Europe and North America* (1-20). Tilburg: Tilburg University Press.
- Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Wiley.
- Hofstede, G. (1980). *Culture's consequences: international differences in work-related values*. Beverly Hills, CA.: Sage.

- Hutcheon, P.D. (1972). Value Theory: Towards conceptual clarification. *The British Journal of Sociology*, 23 (2), 172-187.
- Kahle, L. R., Poulos, B., & Sukhdial, A. (1988). Changes in social values in the United States during the past decade. *Journal of Advertising Research*, 28, No. 1: 35-41.
- Kohn, M. L., & Schooler, C. (1983). *Work and personality: An inquiry into the impact of social stratification*. Norwood, NJ: Ablex.
- Karp, D. J. (1996). Values and their effects on pro-environmental behavior. *Environment and Behavior*, 28, No. 1: 111-133.
- Kelly, T. A., & Strupp, H. H. (1992). Patient and therapist values in psychotherapy: Perceived changes, assimilation, similarity and outcome. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 60, No. 1: 34-40.
- Kilmann, R. H. (1975). A scaled-projective measure of interpersonal values. *Journal of Personality Assessment*, 39, 34-40.
- Kluckhohn, C. (1951). Values and value-orientations in the theory of action: An exploration in definition and classification. In T. Parsons & E. Shils (Eds.), *Toward a general theory of action* (pp. 388-433). Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Lerner, M., & Lyvers, M. (2006). Values and Beliefs of Psychedelic Drug Users: A Cross-Cultural Study. *Journal of psychoactive drugs*, 38, No. 2: 143-147.
- Lumsden, L.S. (1994). Student motivation to learn (ERIC Digest No. 92). Eugene, OR: ERIC Clearinghouse on Educational Management. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 370 200).
- Morris, C.W. (1956). *Varieties of human value*, University of Chicago Press, Chicago, IL.
- Munson, J. M. & McIntyre, S. H. (1979). Developing Practical Procedures for the Measurement of Personal Values in Cross-Cultural Marketing. *Journal of Marketing Research*, 16, No. 1: 55-60.
- Rankin, W. L., & Grube, J. W. (1980). A comparison of ranking and rating procedures for value system measurement. *European Journal of Social Psychology*, 10, No. 3: 233-246.

- Roccas, S., & Schwartz, S. H. (1997). Church-state relations and the association of religiosity with values: A study of Catholics in six countries. *Cross-Cultural Research*, 31, No. 4: 356-375.
- Rokeach, M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (1995). Value priorities and readiness for out-group social contact. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69, No. 1: 437-448.
- Sagiv, L., & Schwartz, S. H. (2000). Value priorities and subjective well-being: Direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, 30, No. 1: 177-198.
- Scott, W. A. (1965). *Values and organizations: A study of fraternities and sororities*. Chicago: Rand McNally.
- Schwartz, S. H. (1992). Universals in the content and structure of values: Theory and empirical tests in 20 countries. In M. Zanna (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (Vol. 25) (pp. 1–65). New York: Academic Press.
- Schwartz, S. H. (1994). Are there universal aspects in the content and structure of values? *Journal of Social Issues*, 50, 19-45.
- Schwartz, S. (1999). A theory of cultural values and some implications for work. *Applied Psychology: An International Review*, 48, No.1: 23-41.
- Schwartz, S. H., Melech, G., Lehmann, A., Burgess, S., and Harris, M. (2001). Extending the cross-cultural validity of the theory of basic human values with a different method of measurement. *Journal of Cross Cultural Psychology*, 32, No.1: 519–542.
- Schwartz, S. H. (2005a). Basic human values: Their content and structure across countries. In A. Tamayo & J. B. Porto (Eds.), *Valores e comportamento nas organizações [Values and behavior in organizations]* pp. 21-55. Petrópolis, Brazil: Vozes.
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. (1987). Toward a universal psychological structure of human values. *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550-562.
- Schwartz, S. H. & Bilsky, W. (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: extensions and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58, 878-891.
- Shields, D. L., & Bredemeier, B.J. (1995). *Character development through physical activity*. Champaign.I. L: Human Kinetics.

- Schwartz, S. H., & Huisman, S. (1995). Value priorities and religiosity in four Western religions. *Social Psychology quarterly*, 58, No.2: 88-107.
- Spini, D. (2003). Measurement equivalence of 10 value types from the Schwartz value survey across 21 countries. *Journal of cross-cultural psychology*, vol.34 No.1, January 3-23.
- Super, D. E. (1990). A life-span, life-space approach to career development. In, D. Brown, L. Brooks & Associates, *Career choice and development* (2nd ed., pp. 197-261). San Francisco: Jossey-Bass.
- Veroff, J., Reuman, D., & Feld, S. (1984). Motives in American men and women across the adult life span. *Developmental Psychology*, 20, No. 6: 1142-1158.
- Vinson, D. E., Scott, J. D., & Lamont, L. M. (1977). The Role of Personal Values in Marketing and Consumer Behavior. *Journal of Marketing*, 41, No. 2: 44-50.
- Wang, Z., Rao, C. P., & D'auria, A. (1994). A Comparison of the Rokeach Value Survey in Chian and the United States. In the Proceedings of the 1994 Asia Pacific Advances in Consumer Research, Volume I, eds. Joseph A. Cote and Siew Meng Leong, Provo, UT: Association for Consumer Research.
- Weeks, W. A., & Kahle, L. R. (1990). Social values and salespeople's effort. *Journal of Business Research*, 20, No. 2: 183-190.
- Williams, R. M. (1968). Values. I E. Sills (Ed.), *International encyclopedia of the social sciences*, (Vol 16, pp. 283-291). New York: MacMillan.

Κεφάλαιο VI

Παράρτημα-Ερωτηματολόγια

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Φύλο: **Αγόρι** **Κορίτσι** Ηλικία:..... Σημείωσε το επίπεδο εκπαίδευσης των γονέων σου: Δημοτικό Τεχνική σχολή
Γυμνάσιο Λύκειο ΤΕΙ ΑΕΙ Άλλο.....

Με ποιο άθλημα ασχολείστε; πόσο συχνά/εβδομάδα;

Σ' αυτό το ερωτηματολόγιο σου ζητούμε να ρωτήσεις τον εαυτό σου: «Ποιες αξίες είναι σημαντικές για ΜΕΝΑ και αποτελούν καθοδηγητικές αρχές στη ζωή ΜΟΥ και ποιες είναι λιγότερο σημαντικές;» Σημείωσε τον αριθμό (-1, 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7) που φανερώνει την σημασία της αξίας αυτής για σένα προσωπικά. Πριν ξεκινήσεις, διάβασε τις αξίες από το 1 έως το 30, και διάλεξε αυτή που είναι η πιο σημαντική για σένα. Μετά, διάλεξε την αξία που είναι εντελώς αντίθετη με τις δικές σου και αξιολόγησέ την με -1. Αν δεν υπάρχει τέτοια αξία, διάλεξε αυτή που έχει τη λιγότερη σημασία για σένα και αξιολόγησέ την με 0 ή 1. Μετά αξιολόγησε τις υπόλοιπες αξίες χωρίς να παραλείψεις καμία.

ΚΑΘΟΔΗΓΗΤΙΚΗ ΑΡΧΗ ΣΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ είναι η αξία:	Αντίθετη στις αξίες μου	Οχι σημαντική	Σημαντική	Πολύ σημαντική	Εξαιρετικά σημαντική				
1. ...ΙΣΟΤΗΤΑ (ίσες ευκαιρίες για όλους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
2. ...ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΡΜΟΝΙΑ ΜΕ ΤΟΝ ΕΑΥΤΟ ΜΟΥ (να τα έχω καλά με τον εαυτό μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
3. ...ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΥΝΑΜΗ (επιβολή πάνω στους άλλους, κυριαρχία)	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
4. ...ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΗ (ικανοποίηση των επιθυμιών).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
5. ...ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ (ελεύθερη βούληση και επιλογή).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
6. ...ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ (έμφαση στα πνευματικά και λιγότερο στα υλικά ζητήματα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
7. ...ΑΙΣΘΗΣΗ ΤΟΥ ΝΑ ΑΝΗΚΩ ΚΑΠΟΥ (αίσθηση ότι οι άλλοι ενδιαφέρονται για μένα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
8. ...ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΙΕΡΑΡΧΙΑ (σταθερότητα της ιεραρχίας στο κοινωνικό περιβάλλον).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
9. ...ΣΥΝΑΡΠΑΣΤΙΚΗ ΖΩΗ (ζωή πλούσια σε εμπειρίες και προκλήσεις).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
10. ...ΝΟΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ (επιδίωξη στόχων στη ζωή).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
11. ...ΕΥΓΕΝΕΙΑ (καλοί τρόποι συμπεριφοράς).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
12. ...ΠΛΟΥΤΟΣ (υλικά αγαθά, χρήματα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
13. ...ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ (προστασία από οικονομικά, φυσικά και ψυχολογικά προβλήματα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
14. ...ΑΥΤΟΣΕΒΑΣΜΟΣ (πίστη στην αξία του εαυτού μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
15. ...ΑΝΤΑΠΟΔΟΣΗ ΜΙΑΣ ΧΑΡΗΣ (αναγνωρίζω την πράξη κάποιου και κάνω κάτι γι' αυτόν).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
16. ...ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΟΤΗΤΑ (καινοτομία και φαντασία).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
17. ...ΕΙΡΗΝΗ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΑΝΘΡΩΠΩΝ (περιβάλλον χωρίς συγκρούσεις).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
18. ...ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΗ (διαφύλαξη των ηθών και εθίμων).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
19. ...ΑΓΑΠΗ (βαθιά συναισθηματική και πνευματική οικειότητα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
20. ...ΑΥΤΟΠΕΙΘΑΡΧΙΑ (έλεγχος των πράξεων και αντίσταση σε πειρασμούς).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
21. ...ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΖΩΗ (δικαίωμα για προσωπικό χώρο).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
22. ...ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΑΣΦΑΛΕΙΑ (ασφάλεια της οικογένειας και των φίλων).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
23. ...ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ (σεβασμός και αποδοχή από τους άλλους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
24. ...ΕΠΑΦΗ ΜΕ ΤΗ ΦΥΣΗ (προσαρμογή στη φύση).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
25. ...ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ (ζωή γεμάτη προκλήσεις, νεωτερισμούς και αλλαγές).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
26. ...ΣΟΦΙΑ ΣΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΗΘΙΚΗΣ (ώριμη σκέψη και βαθιά κατανόηση της ζωής).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
27. ...ΕΞΟΥΣΙΑ (το δικαίωμα του να επιβάλλομαι).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
28. ...ΑΛΗΘΙΝΗ ΦΙΛΙΑ (στενοί φίλοι που με στηρίζουν και μ' αγαπούν).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
29. ...ΑΙΣΘΗΤΙΚΗ (η ευχάριστη εμφάνιση, η ομορφιά της φύσης και των τεχνών).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7

30. ...ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ (κατανόηση των αναγκών που έχουν οι άλλοι για βοήθεια, διόρθωση των αδικιών και δημιουργία αμοιβαία ωφέλιμων σχέσεων).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
31. ...ΑΝΕΞΑΡΤΗΣΙΑ (να βασίζομαι στον εαυτό μου, να είμαι αυτόνομος).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
32. ...ΜΕΤΡΙΟΠΑΘΕΙΑ (αποφυγή ακροτήτων σε συναισθήματα και πράξεις).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
33. ...ΠΙΣΤΗ (εμπιστοσύνη σε φίλους και συνομηλίκους μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
34. ...ΦΙΛΟΔΟΞΙΑ (να είμαι εργατικός/η, να έχω υψηλούς στόχους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
35. ...ΑΝΟΙΧΤΟΜΥΑΛΟΣ/Η (ανεκτικός/η σε διαφορετικές ιδέες και «πιστεύω»).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
36. ...ΤΑΠΕΙΝΟΤΗΤΑ (μετριόφρων, να κρατάω χαμηλούς τόνους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
37. ...ΓΕΝΝΑΙΟΤΗΤΑ (να παίρνω ρίσκα και να εκτιμώ σωστά τους κινδύνους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
38. ...ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ (προφύλαξη της φύσης).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
39. ...ΚΥΡΟΣ-ΔΥΝΑΜΗ (να έχω επιρροή σε ανθρώπους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
40. ...ΣΕΒΑΣΜΟΣ (να τιμώ τους γονείς και τους μεγαλύτερους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
41. ...ΕΠΙΛΟΓΗ ΤΩΝ ΔΙΚΩΝ ΜΟΥ ΣΤΟΧΩΝ (να διαλέγω τους δικούς μου σκοπούς και στόχους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
42. ...ΥΓΕΙΑ (να μην είμαι άρρωστος/η σωματικά και πνευματικά).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
43. ...ΙΚΑΝΟΤΗΤΑ (να είμαι αποτελεσματικός/ή και αποδοτικός/ή).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
44. ...ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ (αποδέχομαι ότι μου προσφέρει η ζωή).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
45. ...ΤΙΜΙΟΤΗΤΑ (αυθεντικός/ή, ειλικρινής).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
46. ...ΕΙΚΟΝΑ ΤΟΥ ΕΑΥΤΟΥ (να έχω καλή εικόνα προς τα έξω).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
47. ...ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΣΜΟΣ (να ανταπεξέρχομαι στις υποχρεώσεις μου και να κάνω το καθήκον μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
48. ...ΕΥΦΥΪΑ (έξυπνος/η, λογικός/ή, σκεπτόμενος/η).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
49. ...ΠΡΟΣΦΟΡΑ (να βοηθώ τους άλλους).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
50. ...ΑΠΟΛΑΥΣΗ (να απολαμβάνω τις χαρές της ζωής, το φαγητό, τις σχέσεις και την φιλική ατμόσφαιρα).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
51. ...ΕΥΣΕΒΕΙΑ (ν' ακολουθώ τις αρχές μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
52. ...ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ (να είμαι άξιος εμπιστοσύνης).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
53. ...ΠΕΡΙΕΡΓΕΙΑ (να έχω ενδιαφέροντα για διερεύνηση).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
54. ...ΣΥΓΧΩΡΕΣΗ (να συγχωρώ τους άλλους και να ανέχομαι τα λάθη).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
55. ...ΕΠΙΤΥΧΙΑ (να πετυχαίνω τους στόχους μου).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
56. ...ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ (να είμαι καθαρός/ή, τακτικός/ή και επιμελής).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7
57. ...ΜΑΘΗΣΗ (να απολαμβάνω τη βελτίωση μου και τη μάθηση νέων πραγμάτων).	-1	0	1	2	3	4	5	6	7

Λαμβάνοντας υπόψη μια περίοδο 7-ημερών (μια εβδομάδα), πόσες φορές κατά μέσο όρο συμμετείχες στους ακόλουθους τύπους άσκησης για περισσότερο από 15 λεπτά κατά την διάρκεια του ελεύθερου χρόνου σου τις προηγούμενες 3 εβδομάδες (σημείωσε **σε κάθε σειρά** τον κατάλληλο αριθμό).

Φορές την εβδομάδα

Έντονη άσκηση (Η καρδιά χτυπά γρήγορα, π.χ. τρέξιμο, ποδόσφαιρο, μπάσκετ, κολύμβηση).

Μέτρια άσκηση (όχι εξαντλητική άσκηση, π.χ. γρήγορο περπάτημα, τένις, ποδήλατο, βόλεϊ, μπάντμιντον, χαλαρή κολύμβηση, παραδοσιακοί χοροί).

Ήπια άσκηση (μικρή προσπάθεια, π.χ. ελεύθερο περπάτημα, μπόουλινγκ).

Παρακάτω υπάρχουν περιγραφές για διάφορα άτομα. Παρακαλώ διάβασε κάθε περιγραφή και σκέψου πόσο αυτές ταιριάζουν ή όχι με σένα. Βάλε σε κύκλο έναν από τους αριθμούς που βρίσκονται στη δεξιά πλευρά της σελίδας. Μην παραλείψεις κανένα ερώτημα. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.

Πόσο σαν και σένα είναι αυτό το άτομο;	Καθόλου σαν και μένα	Όχι σαν και μένα	Λίγο σαν και μένα	Κάπως σαν και μένα	Σαν και μένα	Πάρα πολύ σαν και μένα
1. ...είναι σημαντικό να σκέφτεται καινούριες ιδέες και να είναι δημιουργικό. Του αρέσει να κάνει πράγματα με το δικό του τρόπο.	1	2	3	4	5	6
2. ...είναι σημαντικό να είναι πλούσιο. Θέλει να έχει πολλά χρήματα και ακριβά πράγματα.	1	2	3	4	5	6
3. ...είναι σημαντικό να πιστεύει ότι καθένας στον κόσμο πρέπει να αντιμετωπίζεται ισότιμα. Να θέλει να υπάρχει δικαιοσύνη για όλους, ακόμα και για ανθρώπους που δε γνωρίζει.	1	2	3	4	5	6
4. ...είναι σημαντικό να δείχνει τις ικανότητές του. Θέλει ανθρώπους να το θαυμάζουν γι' αυτά που κάνει.	1	2	3	4	5	6
5. ...είναι σημαντικό να ζει σε ασφαλές περιβάλλον. Να αποφεύγει οτιδήποτε μπορεί να θέσει σε κίνδυνο την ασφάλειά του.	1	2	3	4	5	6
6. ...είναι σημαντικό να κάνει πολλά και διαφορετικά πράγματα στη ζωή του. Ψάχνει διαρκώς να κάνει καινούρια πράγματα.	1	2	3	4	5	6
7. ...πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να κάνουν ό,τι τους λένε. Πιστεύει ότι πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες, ακόμα και όταν δεν τους βλέπει κανείς.	1	2	3	4	5	6
8. ...είναι σημαντικό να ακούει ανθρώπους διαφορετικούς από αυτό. Ακόμη και αν διαφωνεί μαζί τους, να προσπαθεί να τους καταλάβει.	1	2	3	4	5	6
9. ...σκέφτεται ότι είναι σημαντικό να μην ζητούν οι άνθρωποι περισσότερα από αυτά που έχουν.	1	2	3	4	5	6
10. ...ψάχνει κάθε ευκαιρία για να κάνει πράγματα που το διασκεδάζουν.	1	2	3	4	5	6
11. ...είναι σημαντικό να παίρνει αποφάσεις για ό,τι κάνει. Του αρέσει να σχεδιάζει και να επιλέγει μόνο του τις δραστηριότητές του.	1	2	3	4	5	6
12. ...είναι σημαντικό να βοηθάει τους ανθρώπους γύρω του. Να νοιάζεται για τους άλλους.	1	2	3	4	5	6
13. ...είναι σημαντικό να είναι επιτυχημένο. Του αρέσει να εντυπωσιάζει τους άλλους.	1	2	3	4	5	6
14. ...είναι σημαντικό να είναι η χώρα του ασφαλής από απειλές τόσο από εσωτερικούς όσο και από εξωτερικούς κινδύνους. Ανησυχεί για το αν προστατεύεται η κοινωνική τάξη.	1	2	3	4	5	6
15. ...του αρέσει να παίρνει ρίσκα. Αναζητεί πάντα την περιπέτεια.	1	2	3	4	5	6
16. ...είναι σημαντικό να συμπεριφέρεται πάντα σωστά. Να αποφεύγει να κάνει πράγματα που οι άλλοι θεωρούν λάθος.	1	2	3	4	5	6
17. ...είναι σημαντικό να έχει την υπευθυνότητα να λέει στους άλλους τι να κάνουν. Θέλει οι άνθρωποι να κάνουν αυτά που λέει.	1	2	3	4	5	6
18. ...είναι σημαντικό να είναι πιστό στους φίλους/ες του και να αφοσιώνεται σ' αυτούς/ές.	1	2	3	4	5	6
19. ...είναι σημαντικό να πιστεύει ότι οι άνθρωποι πρέπει να νοιάζονται για τη φύση και να προστατεύουν το περιβάλλον.	1	2	3	4	5	6
20. ...είναι σημαντικό να έχει θρησκευτική πίστη. Προσπαθεί να κάνει αυτά που λέει η θρησκεία του.	1	2	3	4	5	6
21. ...είναι σημαντικό να έχει καλά οργανωμένα τα πράγματα. Δεν του αρέσει να επικρατεί αταξία.	1	2	3	4	5	6
22. ...είναι σημαντικό να πιστεύει ότι είναι καλό να προβληματίζεται για διάφορα θέματα.	1	2	3	4	5	6
23. ...πιστεύει ότι όλοι οι άνθρωποι στο κόσμο πρέπει να ζουν σε αρμονία.	1	2	3	4	5	6
24. ...σκέφτεται ότι είναι σημαντικό να είναι κανείς φιλόδοξος/η. Θέλει να δείχνει πόσο ικανός/ή είναι.	1	2	3	4	5	6
25. ...πιστεύει ότι είναι καλύτερα τα πράγματα να γίνονται με παραδοσιακό τρόπο. Είναι σημαντικό γι' αυτό ν' ακολουθεί αυτά που έχει μάθει.	1	2	3	4	5	6
26. ...είναι σημαντικό να απολαμβάνει τις χαρές της ζωής.	1	2	3	4	5	6
27. ...είναι σημαντικό να ανταποκρίνεται στις ανάγκες των άλλων. Να προσπαθεί να υποστηρίξει αυτούς που ξέρει.	1	2	3	4	5	6
28. ...είναι σημαντικό να είναι υπάκουο. Πιστεύει ότι πρέπει πάντα να σεβόμαστε τους γονείς και τα ηλικιωμένα άτομα.	1	2	3	4	5	6

29. ...θέλει να αντιμετωπίζονται όλοι οι άνθρωποι με δικαιοσύνη. Είναι σημαντικό γι' αυτό το άτομο να προστατεύονται οι αδύναμοι στην κοινωνία.	1	2	3	4	5	6
30. ...του αρέσουν οι εκπλήξεις. Είναι σημαντικό γι' αυτό το άτομο να έχει μια ζωή γεμάτη προκλήσεις.	1	2	3	4	5	6
31. ...προσπαθεί να αποφύγει την αρρώστια. Είναι σημαντικό γι' αυτό το άτομο να είναι υγιής.	1	2	3	4	5	6
32. ...πιστεύει ότι είναι σημαντικό να προοδεύει. Θέλει να είναι καλύτερο από τους άλλους.	1	2	3	4	5	6
33. ...είναι σημαντικό να συγχωρεί τους ανθρώπους που έκαναν λάθος. Προσπαθεί να βλέπει θετικά τα πράγματα και να μην θυμώνει μαζί τους.	1	2	3	4	5	6
34. ...είναι σημαντικό να είναι ανεξάρτητο.	1	2	3	4	5	6
35. ...πιστεύει ότι είναι σημαντικό να υπάρχει σταθερή διακυβέρνηση.	1	2	3	4	5	6
36. ...πιστεύει ότι είναι σημαντικό να είναι κανείς ευγενικός με τους ανθρώπους. Να προσπαθεί να μην τους ενοχλεί και να μην τους εκνευρίζει.	1	2	3	4	5	6
37. ...του αρέσει να απολαμβάνει τη ζωή. Είναι σημαντικό να περνάει καλά.	1	2	3	4	5	6
38. ...είναι σημαντικό να είναι ταπεινό και μετρίοφρων. Δεν προσπαθεί να τραβήξει την προσοχή των άλλων.	1	2	3	4	5	6
39. ...θέλει πάντα να είναι αυτός που παίρνει τις αποφάσεις. Θέλει να είναι ο/η αρχηγός.	1	2	3	4	5	6
40. ...είναι σημαντικό να νοιάζεται για τη φύση και να προστατεύει το περιβάλλον.	1	2	3	4	5	6

Οι αξίες είναι πιστεύω που επηρεάζουν τη συμπεριφορά των ατόμων και τη λήψη αποφάσεων. Για παράδειγμα, εάν οι άνθρωποι πιστεύουν ότι το να λες την αλήθεια είναι πολύ σημαντικό, τότε θα προσπαθούν να είναι ειλικρινείς όταν συναναστρέφονται με άλλα άτομα.

Παρακάτω υπάρχει ένας κατάλογος από 'πιστεύω'. Διάβασε την κάθε πρόταση ξεχωριστά και αξιολόγησε (από 1 έως 5) πόσο αυτή η αξία καθοδηγεί τη συμπεριφορά σου.

Για παράδειγμα, αν το να είσαι υγιής καθοδηγεί πάντα την συμπεριφορά σου, βάλε σε κύκλο το 5. Εάν το να είσαι υγιής δεν αποτελεί κεντρική αξία, τότε βάλε σε κύκλο το 1. Αντίστοιχα, βάλε σε κύκλο τα νούμερα (2, 3 ή 4), που αναφέρονται σε ενδιάμεσες κατηγορίες συμπεριφοράς.

Διάβασε κάθε πρόταση προσεκτικά και βάλε σε κύκλο μόνο μία απάντηση. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις. Οι επιλογές σου περιγράφουν τις δικές σου αξίες και όχι των άλλων.

ΑΞΙΕΣ:

	Ποτέ δεν καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου		Μερικές φορές καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου		Πάντα καθοδηγούν τη συμπεριφορά μου
1 ...να θέτω προκλητικούς στόχους.	1	2	3	4	5
2. ...να αρέσω στους άλλους.	1	2	3	4	5
3. ...να προστατεύω το περιβάλλον.	1	2	3	4	5
4. ...να έχω ευαισθησία στις ανάγκες των άλλων.	1	2	3	4	5
5. ...να έχω καινούριες ιδέες.	1	2	3	4	5
6. ...να είμαι οικονομικά επιτυχημένος.	1	2	3	4	5
7. ...να προσέχω το σώμα μου.	1	2	3	4	5
8. ...να είμαι μετριόφρων.	1	2	3	4	5
9. ...να είμαι ανεξάρτητος/η (θέλω να κάνω τα πράγματα που θέλω).	1	2	3	4	5
10. ...να αποδέχομαι τη θέση μου στο κοινωνικό μου περιβάλλον.	1	2	3	4	5
11. ...να έχω χρόνο για τον εαυτό μου.	1	2	3	4	5
12. ...να είμαι αξιόπιστος/η.	1	2	3	4	5
13. ...να χρησιμοποιώ την επιστήμη για το κοινό καλό.	1	2	3	4	5
14. ...να πιστεύω σε μια ανώτερη δύναμη.	1	2	3	4	5
15. ...να βελτιώνω την απόδοσή μου.	1	2	3	4	5
16. ...να είμαι αποδεκτός/ή από τους άλλους.	1	2	3	4	5
17. ...να προστατεύω το περιβάλλον.	1	2	3	4	5
18. ...να βοηθώ τους άλλους.	1	2	3	4	5
19. ...να δημιουργώ καινούρια πράγματα και ιδέες.	1	2	3	4	5
20. ...να κερδίζω χρήματα.	1	2	3	4	5
21. ...να έχω καλή φυσική κατάσταση.	1	2	3	4	5
22. ...να είμαι μετριόφρων με τις επιτυχίες μου.	1	2	3	4	5
23. ...να δίνω τη γνώμη μου.	1	2	3	4	5
24. ...να σέβομαι τις παραδόσεις του κοινωνικού περιβάλλοντος μου.	1	2	3	4	5
25. ...να έχω χρόνο για να σκεφτώ.	1	2	3	4	5
26. ...να είμαι άξιος/η εμπιστοσύνης.	1	2	3	4	5
27. ...να γνωρίζω πράγματα για την επιστήμη.	1	2	3	4	5
28. ...να πιστεύω ότι υπάρχει κάτι ανώτερο από εμάς.	1	2	3	4	5
29. ...να δουλεύω σκληρά για να βελτιώνομαι.	1	2	3	4	5
30. ...να νιώθω ότι ανήκω κάπου.	1	2	3	4	5
31. ...να εκτιμώ την ομορφιά της φύσης.	1	2	3	4	5
32. ...να ενδιαφέρομαι για τα δικαιώματα των άλλων.	1	2	3	4	5
33. ...να ανακαλύπτω καινούρια πράγματα ή ιδέες.	1	2	3	4	5
34. ...να είμαι πλούσιος/α (να έχω πολλά λεφτά ή ακίνητα).	1	2	3	4	5
35. ...να έχω καλές αθλητικές ικανότητες.	1	2	3	4	5
36. ...να μην αναζητώ ανταμοιβές γι' αυτά που κάνω.	1	2	3	4	5
37. ...να ελέγχω το χρόνο μου.	1	2	3	4	5
38. ...να λαμβάνω υπόψη το κοινωνικό περιβάλλον όταν παίρνω αποφάσεις.	1	2	3	4	5
39. ...να έχω ένα χώρο δικό μου.	1	2	3	4	5

40. ...να ανταποκρίνομαι στις υποχρεώσεις μου.	1	2	3	4	5
41. ...να είμαι καλός στα μαθηματικά.	1	2	3	4	5
42. ...να ζω σύμφωνα με τις αρχές μου.	1	2	3	4	5

©ΤΕΦΑΑ-ΑΠΘ, Εργαστήριο Αθλητικής Ψυχολογία 09/2012

Ευχαριστώ για τη συμμετοχή